

KS' plan for etablering av *Kommunenes samarbeidsarena for forskning (KSF)*

Fra pilot til etablert og landsdekkende samarbeidsstruktur

Sammendrag

KS har vært pådriver for, og har siden 2019 pilotert og nå tatt på seg oppgaven med å etablere og lede Kommunenes samarbeidsarena for forskning (KSF), tidligere benevnt som Kommunenes strategiske forskningsorgan¹. Ambisjonen er at KSF skal utvikles til en landsdekkende samarbeidsstruktur mellom kommuner, og mellom kommuner, academia og andre relevante samarbeidsaktører lokalt, regionalt og nasjonalt. Formålet er styrke forskningsinnsatsen for, i og med kommunene, bidra til mer kommunerelevant forskning og at kunnskapen som finnes tas i bruk.

I Prop. 1 S (2023-2024), jf. Innst. 11 S (2023-2024) har Stortinget bevilget 10 mill. kroner til å etablere KSF. Formålet med bevilgningen er å medvirke til et kunnskapsstøttesystem som er forankret i forskningsbehovene i de kommunale helse- og omsorgstjenestene. Midlene bevilges gjennom Kunnskapsdepartementet (KD) og Helse- og omsorgsdepartementet (HOD), og forvaltes av KS. KS avsetter i tillegg egne midler gjennom en langsiktig FoU-finansiert satsing til etablering, drift og utvikling av KSF. Midlene går til finansiering av KSF-arbeidet på nasjonalt nivå. Det er tydeliggjort fra HOD og KDs side at den nasjonale satsingen gjelder for hele oppbyggingsperioden over fem år, fra 2024-2028 (med forbehold om Stortingets årlige vedtak).

I etableringsperioden vil hovedfokus være å etablere KSF som samarbeidsstruktur, der fokus tematisk skal innrettes mot å bidra til utvikling av bærekraftige kommunale helse- og omsorgstjenester. Et sterkere kunnskapsgrunnlag vil stimulere til bedre kommunal planlegging og utvikling, riktige prioritering og gode løsninger i kommunene. Økt omfang av god forskning som treffer kommunenes behov vil styrke kvaliteten og bærekraften i tjenestene og legge grunnlaget for gode strategiske beslutninger. Arbeidet i KSF må sees i sammenheng med Forskningsrådets forsknings- og innovasjonsatsing for å styrke bærekraften i kommunale helse- og omsorgstjenester. Dette vil spille en viktig rolle for tettere kobling mellom relevante forskningsmidler og kommunene/KSF. KSF skal stimulere kommuner og forskningsaktører til å søke, og videre medvirke, til at forskningsbasert kunnskap blir spredd og tatt i bruk. Arbeidet i KSF skal videre sees i sammenheng med utviklingen av et kunnskapsstøttesystem ved Folkehelseinstituttet og gjennomgangen av kompetansesentrene utenfor spesialisthelsetjenesten.

Etableringen av KSF er et viktig systemgrep og et nybrottsarbeid. Hensikten, slik den er formulert i tildelingsbrevet fra Kunnskapsdepartementet, er at: *«KSF skal styrke grunnlaget for kunnskapsbaserte beslutninger og tjenesteutvikling i kommunene. KSF skal bidra til å samordne og prioritere kommunenes kunnskapsbehov, mer kommunerelevant forskning, og bedre spredning og bruk av kunnskap, innovasjons- og forskningsresultater. KSF bygger samarbeid mellom små og store kommuner, forskningsmiljøer og andre aktører og understøtter kunnskapsutvikling og spredning av kunnskap i kommunene»*.

I tråd med overstående er KS sin ambisjon at KSF på lengre sikt skal understøtte kommunenes samlede forsknings- og kunnskapsbehov. Dette i henhold til kommunenes helhetlige samfunnsoppdrag og behovet for å jobbe tverrfaglig i møte med samfunnsutfordringene (Jf. også KDs tildelingsbrev 2024 nevnt over). KS arbeider parallelt for at kommunal sektor skal ha en sentral betydning i det nye forskningssystemet².

Den strategiske rollen til UH- og instituttsektoren i KSF-strukturen på nasjonalt og regionalt nivå må utvikles i dialog mellom KSF nasjonalt og Universitets- og høyskolerådet (UHR), Forskningsinstituttens fellesarena (FFA) og Kunnskapsdepartementet (KD). UH- og instituttsektorens mulighet til å avsette dedikerte ressurser

¹ KSF har underveis i arbeidet med etableringsplanen endret benevnelse til Kommunenes samarbeidsarena for forskning. Forkortelsen KSF er beholdt.

² Prop. 1S (2024-2025). Del 3. Kapittel 5 Forsking og utvikling i Statsbudsjettet

til strategisk og operativt samarbeid med kommunene bør inngå i dialogen. Tilgang på relevant eksternfinansiering og konkurransebaserte forskningsmidler vil være en sentral forutsetning for UH- og instituttsektorens mulighet til å utvikle kunnskap basert på kommunenes behov og utfordringer.

Denne etableringsplanen er basert på grundige utredninger, pilotering av KSF siden 2019, samt erfaringer fra annet parallelt pågående arbeid for å styrke samarbeid mellom kommunal sektor og UH- og instituttsektoren. Innspill til etableringsplanen er gitt gjennom flere innspillsrunder og møtepunkt våren 2024, både i kommunene, i KS internt og medlemsutvalg, med UH- og instituttsektoren og gjennom en nasjonal ressursgruppe (vår/sommer 2024).

Det er formulert fem hovedmål for KSF. Målene gir retning til hvordan samarbeidsstrukturen skal bidra til utvikling av, tilgang til og bruk av kommunerelevant kunnskap, til beste for både kommunene og UH- og instituttsektoren.

Formålet med etablering av KSF er å utjevne forskjellene mellom små og store kommuner, med en mer likeverdig dialog og samarbeid med UH- og instituttsektoren. Dette med utgangspunkt i kommunenes behov for forskning og kunnskapsutvikling.

De fem hovedmålene er:

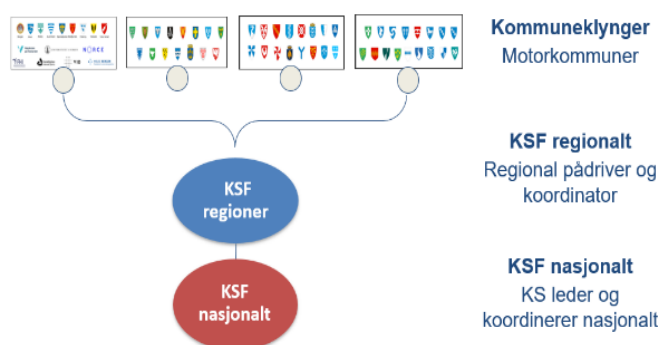
- Mål 1: KSF styrker kommunenes arbeid med identifisering, samordning og prioritering av egne kunnskapsbehov
- Mål 2: KSF styrker arbeidet for mer og mer kommunerelevant forskning
- Mål 3: KSF styrker arbeidet for spredning, vurdering og bruk av forsknings- og innovasjonsresultater i kommunene
- Mål 4: KSF styrker arbeidet for gode rammebetingelser for forskning, innovasjon og kunnskapsutvikling i kommunene
- Mål 5: KSF styrker arbeidet for mer praksisnære utdanningstilbud gjennom tett kobling mellom UH- og instituttsektoren og kommuner

Resultatmål med etableringen av KSF er å styrke grunnlaget for kunnskapsbaserte beslutninger og tjenesteutvikling i kommunene. I tillegg skal arbeidet bidra til å styrke rammebetingelsene for forskning, innovasjon og kunnskapsutvikling i kommunene. I perioden 2024-2028 er ønsket effekt at målene bidrar til kunnskapsbaserte beslutninger og tjenesteutvikling for mer bærekraftige kommunale helse- og omsorgstjenester.

KSF organiseres med tre nivåer: Lokalt, regionalt og nasjonalt.

1. **Lokalt nivå**, hvor kommunene går sammen i naturlige og hensiktsmessige klynger med en motorkommune som pådriver i arbeidet. Motorkommunene og kommuneklyngene samarbeider operativt med UH- og instituttsektoren samt andre relevante kunnskapsaktører og samarbeidspartnere. Et godt etablert og velfungerende lokalt nivå betraktes som suksessfaktoren for å lykkes med KSF strukturen.
2. **Regionalt nivå**, representert gjennom en vertskapskommune med en dedikert koordinatorressurs, som i perioden 2024-2028 finansieres av KS gjennom tilskuddsmidler fra HOD og KD over Statsbudsjettet (med forbehold om Stortingets årlige vedtak). Det regionale nivået representerer strategisk nivå, har en koordinerende og operativ rolle mellom og med kommuneklyngene, og er representert i samarbeidsstrukturen inn mot det nasjonale nivået. Etter grundige vurderinger, blant annet basert på Kunnskapsdepartementets føringer om å unngå høy administrative kostnader, er det foreslått en inndeling i sju KSF-regioner: KSF Vest, KSF Midt, KSF Nord, KSF Innlandet, KSF Øst, KSF Sørøst og KSF Sør. Det understrekes at etablering av KSF-regioner og kommuneklynger er et langsiktig utviklingsarbeid og at erfaringer underveis vil kunne gi behov for tilpasninger. Det vil i tillegg gjøres nærmere vurderinger av koordinering inn mot Oslo kommune som del av det samlede KSF-arbeidet.

3. **Nasjonalt nivå** ledes, organiseres og finansieres av KS. KSF nasjonalt, som del av KS, er det strategisk samordnede pådrivernivået som sikrer helheten i arbeidet. Gjennom FoU-ordningen er det finansiert to faste stillinger til dette arbeidet. KSF nasjonalt skal bidra til å videreutvikle KSF-strukturen i hele landet i samarbeid med KSF-regionene, og har ansvar for at arbeidet bidrar til å oppfylle de strategiske målsettingene og formålet med KSF. Som ledd i KS sitt mandat vil KSF nasjonalt også utvikle, koordinere og tydeliggjøre behov for justeringer i rammebetingelser og faglig avklaringer. Dette gjøres gjennom den etablerte dialogen KS har med statlige myndigheter og andre viktige samarbeidsaktører. Videre skal KS gjennom sin rolle som utviklingspartner, arbeidsgiverorganisasjon og interessepolitisk aktør sikre at KSF inngår i en helhet. Dette gjøres gjennom involvering av KS sine fagavdelinger og regionkontor, KS` strategiske råd for innovasjon og forskning samt KS` ordinære råd og utvalg både på administrativt og politisk nivå. Tidligere KSF råd vurderes gjenetablert, herunder vurderer eventuell videreføring av nasjonal ressursgruppe satt ned i forbindelse med utarbeidelse av etableringsplanen.

Landsdekkende etablering

Etablering av KSF-strukturen bygger på åtte prinsipper, med parallell oppbygging i samtlige KSF regioner fra 2024/2025. Prinsippene inneholder forventning om forutsigbar finansiering av de regionale vertskapskommunene, felles grunnstruktur for kommuneklynger basert på lokale behov og forutsetninger, samt behovsrettet påvirkning og tilpasning av virkemidler. Rollene som vertskapskommune og motorkommune kan rulleres dersom det er tungtveiende grunner for det, og kommuneklyngen/regionen samtidig er enige i behovet for rulling. Kommuner som tar på seg et regionansvar i oppbyggingsfasen forplikter seg til å virke minst ut 2026.

KSF-strukturen skal være etablert som en landsdekkende samarbeidsstruktur innen utgangen av 2028, med kommuneklynger i alle regioner. Det første steget er oppbygging av den regionale strukturen, som vil danne basis for videre lokal klyngedannelse. Det er besluttet at de to regionene som allerede er i gang, KSF Vest og KSF Midt, videreføres. For de øvrige regionene skal kommuner som er aktuelle som vertskapskommuner for KSF regionalt identifiseres innen utgangen av 2024, slik at arbeidet kan starte opp også der. Ambisjonen er videre at det etableres minst én klynge i hver KSF-region innen utgangen av 2025.

Det forventes at kontaktpersoner på alle nivåer av KSF er proaktive i å dele resultater og erfaringer med etablering av KSF-strukturen. Det gjennomføres en halvveis-evaluering i løpet av første halvår av 2026 og slutt-evaluering i løpet av siste halvår av 2028. Rammer, herunder finansieringsmodell for driftsfase og praksis for videre drift, skal da være avklart.

For KS er det viktig at arbeidet med KSF strukturen inngår som en helhet i annet utviklings- og interessepolitisk arbeid gjennom KS. KSF nasjonalt vil, sammen med KSF-regionene, utarbeide et årshjul for etableringsarbeidet. Informasjon og kommunikasjon skal stå sentralt. KSF nasjonalt tar ansvar for at KSF blir etablert med egne sider i nettstrukturen til KS.no. For annen dialog og informasjonsutveksling vil KS så langt det er hensiktsmessig bruke eksisterende arenaer.

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	1
Etablering av KSF – Kommunenes samarbeidsarena for forskning	5
KSF i støpeskjeen	5
Formål.....	7
Betegnelser og begrep som brukes i etableringsplanen	9
Kommunenes samarbeidsarena for forskning – KSF	10
Målområder: Hvordan bidrar KSF til en mer bærekraftig kommunal sektor?.....	11
Dagens situasjon – startpunktet for KSF.....	13
Kommunesektoren trenger en tydelig plass i forskningssystemet.....	13
Ansattes kompetanse er avgjørende for endring i kommunene	14
Kunnskap må omsettes i arbeid for å gi positiv effekt	15
Prinsipper for opptrapping og finansiering av KSF	16
Roller og ansvar i KSF – Kommunenes samarbeidsarena for forskning.....	18
KSF i kommunene	18
Kommuneklynger	18
Motorkommuner	19
KSF regioner.....	20
Fylkeskommunenes og Statsforvalternes rolle i KSF-regionene.....	21
Rollen til KS regionskontor	21
KSF nasjonalt	22
Universiteter, høyskoler og forskningsinstitutter i KSF	22
KSF i relasjon til andre aktører.....	23
Plan for etablering av KSF som en landsdekkende samarbeidsstruktur.....	25
Kommunikasjon for forankring, formidling og mobilisering.....	25
Handlingsplan	26
Tidslinje 2024-2028	26
Prioriterte aktiviteter 2024-2025	28
Vedlegg.....	31
Vedlegg 1: Evaluering og erfaringer fra KSF piloten	31
Vedlegg 2: Drøfting og innspill fra KS' regionale og nasjonale aktører.....	32

Etablering av KSF – Kommunenes samarbeidsarena for forskning

Etter at KS siden 2019 hadde pilotert KSF-strukturen for egne midler gjennom regionale piloter og nasjonal pådriverrolle, og arbeidet interessepolitisk for nasjonalt bidrag til arbeidet, bevilget Stortinget i Prop. 1 S (2023-2024), jf. Innst. 11 S (2023-2024) 10 mill. kroner til å etablere KSF som landsdekkende struktur. Formålet med bevilgningen er å medvirke til et kunnskapsstøttesystem som er forankret i forskningsbehovene i de kommunale helse- og omsorgstjenestene. Kunnskapsdepartementet (KD) og Helse- og omsorgsdepartementet (HOD) har tydeliggjort at satsingen vil gjelde for perioden 2024- 2028 (med forbehold om Stortingets årlige vedtak).

Midlene forvaltes av KS, som har ansvar for oppbyggingen av KSF fra pilot til en etablert og landsdekkende samarbeidsstruktur. KS avsetter i tillegg egne FoU-midler til etableringen, til sammen 14,5 millioner for perioden 2024-2028. Disse midlene går bla. til finansiering av stillinger og ressurser i KS til arbeidet.

Av erfaring vet vi at det tar tid å mobilisere og forankre forpliktende samarbeid mellom aktører. Denne etableringsplanen gir derfor en felles retning for utviklingen av KSF fra pilot til en etablert og landsdekkende samarbeidsstruktur for kunnskapsutvikling og kunnskapsbruk, over en opptrappingsperiode som varer fra 2024-2028. Handlingsdelen av etableringsplanen skal rulleres årlig.

Tematisk skal arbeidet i KSF i etableringsperioden 2024-2028 innrettes mot bærekraftige kommunale helse- og omsorgstjenester, en særlig høyt prioritert samfunnsutfordring for kommunene der kunnskapsbehovet oppleves som stort. Arbeidet i KSF skal sees i sammenheng med Forskningsrådets forsknings- og innovasjonssatsing for å styrke bærekraften i kommunale helse- og omsorgstjenester, med utviklingen av et kunnskapsstøttesystem ved Folkehelseinstituttet og med gjennomgangen av kompetansentraene utenfor spesialisthelsetjenesten. KSF skal stimulere relevante kommuner og forskningsaktører til å søke. KSF skal også medvirke til at forskningsbasert kunnskap blir spredd og tatt i bruk.

Kommunene har viktige samfunnsoppdrag som demokratisk arena, tjenesteyter, myndighetsutøver og samfunnsutvikler. Samfunnsutfordringene vi står overfor er komplekse, og mange kan bare løses på tvers av fagområder og sektorer. Også innbyggerne forventer at tjenestene fra kommunene er helhetlige og koordinerte. I tråd med medlemmenes behov vil KS derfor arbeide for at KSF på lengre sikt skal videreutvikles til å støtte opp under kommunenes samlede behov for kunnskapsutvikling, forskning og spredning av kunnskap.

KSF i støpeskjeen

De siste 10 årene har kommuner – ikke minst de største - i økende grad tatt initiativ til og etablert mer strukturerte samarbeid mellom kommune og academia, for å styrke forskningssamarbeid og kunnskapsutvikling. Blant annet har flere kommuner etablert seg som «universitetskommuner» og/eller «kunnskapskommuner», med formelle samarbeidsavtaler med universitet og høyskoler.

Rammene for en nasjonal, strategisk koordinerende struktur, kalt Kommunenes strategiske forskningsorgan (KSF), ble foreslått av en arbeidsgruppe nedsatt av HelseOmsorg21-rådet i 2017. KS hadde nestlederrollen og sekretariatsfunksjon i arbeidet³. Forslaget tok utgangspunkt i de kommunale helse- og omsorgstjenestenes situasjon, og løftet frem behovet for et bedre kunnskapsgrunnlag for utviklingen av de viktige oppgavene som skjer i kommunene, for kommunens medarbeidere og for administrativ og politisk ledelse⁴. En viktig del av forslaget var forventningen om et solid løft i forskningsmidler for bruk i primærhelsetjenesten over tid opp mot et ambisjonsnivå på 1% av de årlige budsjettmidlene (for 2018 tilsvarende 1,3 milliarder).

Sluttrapporten ble overlevert daværende Helse- og omsorgsminister i februar 2019. Etter en tids vurdering fastslo ministeren støtte til innretning, forutsatt at kommunal sektor tok ansvar for arbeidet. Parallelt med vurdering hos nasjonale myndigheter, ble sluttrapporten behandlet i KS i september 2019. KS Hovedstyret

³ [Kommunenes strategiske forskningsorgan \(2019\) Sluttrapport februar 2019 til HelseOmsorg21-rådet.](#)

⁴ Dette behovet underbygges i Helsepersonellkomisjonens rapport (2023)

vedtok da å innta en pådriverrolle for KSF. Samtidig ble Bergen kommune, ved kommune­klyngen *Kunnskapskommunen*, pekt på som vertskap for en 2-årig pilot for det regionale nivået i KSF-strukturen. I januar 2020 vedtok KS Hovedstyret i tillegg å bevilge midler til nasjonal node og KS pådriverrolle for KSF-arbeidet.

Basert på medlemsdialog og erfaringer fra KSF-arbeidet og andre strukturerte samarbeid mellom kommuner og academia, ble det fra KS tidlig konkludert med at KS` langsiktige ambisjon er at KSF utvikles til en generisk struktur for forskningssamarbeid. Dette begrunnet med kommunesektorens brede samfunnsoppdrag og behov for å se forskning og tjenesteutvikling på tvers av sektorer. I tillegg ble innrettingen endret til å gjelde etablering av KSF som en samarbeidsstruktur, mer enn per se å være et stort, årlig løft i forskningsmidler. Begrunnelsen for dette var dels realisme i ambisjonsnivå, dels oppfatningen av at mer samordnede behov og utvikling av forskbare problemstillinger i seg selv ville bidra til å utløse forskning og forskningsmidler.

I 2019 ble dialogen mellom KS og Norges forskningsråd, som til da hadde funnet sted gjennom mer sporadiske bilaterale møter, formalisert gjennom en samarbeidsavtale. Dette var starten på en pågående dialog om behovet for koordinert og styrket forskningsinnsats for kommunene. Ambisjonen er at en større satsing på kunnskapsbaserte kommunale tjenester kan gjøre at Norge vil kunne bidra til å løse ikke bare nasjonale, men også globale utfordringer. Det inkluderer god helse, utvikling og utprøving av nye måter å gjennomføre tjenester på, ny infrastruktur og riktig utdanning. Som ledd i det etablerte samarbeidet med Norges forskningsråd har KS, i dialog med medlemmene, bidratt inn i arbeidet med utlysningen av den nye forsknings- og innovasjonssatsingen for å styrke bærekraften i kommunale helse- og omsorgstjenester⁵. Utgangspunktet for denne satsingen er at den skal skje i samspill med etableringen av KSF som en landsdekkende struktur, for å styrke koblingen mellom relevante forskningsmidler og kommunene/KSF. Basert på gode erfaringer gjennom pilotering av KSF, samt Folkehelseinstituttets mandat via tildelingsbrev fra HOD, vil KSF strukturen også sees i sammenheng med utvikling av et kunnskapsstøttesystem. Det vil videre være naturlig å se KSF i sammenheng med gjennomgang av kompetansesentrene utenfor spesialisthelsetjenesten.

KS Strategiske råd for innovasjon og forskning ble etablert i januar 2020, som strategisk rådgivende organ til administrerende direktør i KS både når det gjelder interessepolitiske og utviklingsrettede spørsmål innen forskning og innovasjon. I KS har KS Strategiske råd for innovasjon og forskning, KS hovedstyre og sentralt kommunedirektørutvalg vært sentrale pådrivere i den videre utviklingen av KSF. Politisk ledelse i KD og HOD har, sammen med Norges forskningsråd, vært viktige støttespillere og dialogpartnere. Også sentrale aktører i UH- og instituttsektoren har vist stor interesse for potensialet i KSF over flere år.

Piloten i *KSF Vest*, vedtatt av KS Hovedstyre i september 2019, kom i gang i 2020 gjennom tilskudd til Bergen kommune. Formålet med piloten var å prøve ut en modell for samarbeid regionalt og lokalt mellom kommuner og med forskningsaktører. FHI har i pilotperioden vært koplet på KSF Vest som ledd i å utvikle et kunnskapsstøttesystem. Hensikten har vært å styrke kommunenes rolle som partnere i forskningssamarbeid, samt å stimulere til mer forskning i og med kommunene. I midten av 2022 ble piloten utvidet med KSF pilot Midt, koordinert av Trondheim kommune. KSF-piloten ble avsluttet i 2023.

Denne etableringsplanen bygger på et forslag fra KS i 2023 til hvordan erfaringene fra KSF piloten kan brukes som grunnlag for en landsdekkende KSF samarbeidsstruktur⁶. Underveis i arbeidet har det vært formell og uformell dialog med sentrale administrative og politiske organ i KS og i kommunal sektor, og en rekke andre sentrale utvalg, råd, styrever og nettverk i kommuner og UH- og instituttsektoren. KS har mottatt mange gode og viktige innspill og vurderinger, som inngår som en del av grunnlaget for denne planen.

⁵ [Forskning og innovasjon for å styrke bærekraften i kommunale helse- og omsorgstjenester \(forskningsradet.no\)](https://www.forskning.no/nyheter/2023/04/2023-04-20-forskning-og-innovasjon-for-aa-styrke-baerekraften-i-kommunale-helse-og-omsorgstjenester-forskingsradet.no)

⁶ Evaluering av erfaringer i KSF piloten Vest og Midt: Proba samfunnsanalyse (2023) Evaluering av pilotering av Kommunes Strategiske Forskningsorgan. Proba rapport 2023-20, ISSN 1891-8093. Også: Direkte dialog mellom KS og den regionale piloten om deres erfaringer underveis i pilotperioden og i etterkant av evalueringsrapporten, og erfaringer fra andre samarbeid mellom kommuner og UH- og instituttsektoren.

Formål

Alle kommuner har et lovpålagt ansvar for å levere offentlige tjenester til sine innbyggere, i tråd med generalistkommuneprinsippet⁷. Kommunene ivaretar også viktige oppgaver som lokal og regional samfunnsutvikler, myndighetsutøver og demokratisk arena.

Som følge av demografiutviklingen, økende utenforskap - ikke minst blant barn og unge - og stram kommuneøkonomi, står kommunene i dag overfor samfunnsfloker som setter kommunale helse – og omsorgstjenester under stort press. For kommunene betyr det at de må løse krevende oppgaver under stadig vanskeligere vilkår, preget av sammensatte samfunnsutfordringer som ikke går over av seg selv. Omstillingsbehovet er stort. Både kompetanse, kapasitet, kvalitet og krav til prioritering utfordres. Dette medfører også et forventningsgap internt i tjenestene, men ikke minst ut mot innbyggerne. Dersom ambisjonen om likeverdige tjenester uavhengig av innbyggertall, økonomi og bosettingsstruktur skal innfris, er det avgjørende å finne kunnskapsbaserte og effektive løsninger, slik at kommunene kan ivareta sitt samfunnsoppdrag også i framtiden. Forskning kan spille en avgjørende rolle for å utvikle relevant kunnskap som grunnlag for et bærekraftig velferdssamfunn fremover.

I arbeidet for etablering av KSF legger KS, gjennom medlemsdialog og annet strukturert samarbeid, til grunn at kilden til morgendagens løsninger finnes i skjæringspunktet mellom ulike fagfelt og tjenesteområder⁸, og i likeverdige samarbeid mellom kommunene og universitet, høyskoler og forskningsinstitutt. Erfaringene fra KSF-piloten reflekterer dette. Det samme gjør flere av de samarbeidene som er etablert fra 2018 og utover mellom kommuner og universitet under betegnelsen «universitetskommune»⁹.

En konsekvens av at samfunnet i økende grad endres, er at kunnskap raskere går ut på dato. Jevnlig fornyelse av forskningsfokus og utdanninger er avgjørende for å møte disse endringene. Omstillingen til en ny økonomisk, demografisk og sosial virkelighet må skje i kommunene, av kommunenes medarbeidere. Derfor er det nødvendig at ny kunnskap utvikles *av, med og i* kommunene.

Formålet med KSF er å styrke grunnlaget for kunnskapsbaserte beslutninger og tjenesteutvikling i kommunene og praksisnære utdanninger.

KSF bygger en struktur for samarbeid mellom kommuner, UH- og instituttsektor og andre relevante kunnskapsaktører lokalt, regionalt og nasjonalt. I tråd med kommunenes samfunnsoppdrag og ansvar for helhetlige tjenester, er KS sin ambisjon at KSF på lengre sikt skal fungere som en generisk samarbeidsstruktur for kunnskapsutvikling og bruk av kunnskap i kommunene.

I perioden 2024-2028 er KSF-arbeidet forankret i forsknings- og kunnskapsbehovene i de kommunale helse- og omsorgstjenestene¹⁰.

Bærekraftige helse- og omsorgstjenester forutsetter at flere av samfunnets ressurser mobiliseres og benyttes på nye måter. Det krever både tverrfaglige og sammenhengende tjenester, nye personellbesparende løsninger, godt forebyggende folkehelsearbeid, og tilrettelegging for å mestre egne helseutfordringer. Tiltak som ivaretar tidlig innsats og barn og unge i utsatte livssituasjoner, en raskt økende eldre befolkning og flere med store og sammensatte helseutfordringer, krever oppmerksomhet fremover. Utvikling av bærekraftige helse- og omsorgstjenester i alle landets kommuner trenger med andre ord tilgang til en stor bredde av ny kunnskap og innovasjon.

⁷ [NOU 2023: 9 - regjeringen.no](#) [NOU 2023: 9 - regjeringen.no](#)

⁸ [Sogstad, Maren Kristine Raknes og Astrid Bergland \(2021\) Sårbar sammenheng i helse- og omsorgstjenesten til eldre pasienter. Tidsskrift for omsorgsforskning vol.2, Utg. 2: 9-28.](#)

⁹ Et eksempel er Universitetskommunen TRD3.0. Samarbeidet mellom Trondheim kommune og NTNU har pågått siden 2018, og inkluderer forskning og utdanningsamarbeid på alle kommunens tjenesteområder.

¹⁰ Helse og omsorg er et tungt forskningsområde, der det finnes mange sterke kompetansemiljø som kan følge opp. Forhold som medvirker til økt behov for helse- og omsorgstjenester i kommunal regi, er blant annet demografiske endringer i befolkningen, bedre behandlingsmuligheter, kortere liggetid i sykehus, oppgaveoverføring fra sykehus til kommunale helse- og omsorgstjenester og lovfestede rettigheter for spesielt yngre brukere.

Et sterkere kunnskapsgrunnlag vil, i tråd med statsbudsjettet 2024 Prop 1S (2023-2024) kap 2.22, bidra til bedre kommunal planlegging og utvikling, riktigere prioritering og gode løsninger i hele helse- og omsorgstjenesten. Økt omfang av god forskning som treffer kommunenes behov vil styrke kvaliteten og bærekraften i tjenestene og legge grunnlaget for gode strategiske beslutninger.

Arbeidet for etablering av KSF skal sees i sammenheng med Forskningsrådets forsknings- og innovasjonssatsing for å styrke bærekraften i kommunale helse- og omsorgstjenester, med utviklingen av et kunnskapsstøttesystem ved Folkehelseinstituttet og med gjennomgangen av kompetansentraene utenfor spesialisthelsetjenesten. En viktig oppgave for KSF er å medvirke til at forskningsbasert kunnskap blir spredd og tatt i bruk.

Formålet med etablering av KSF er særlig å utjevne forskjellene mellom små og store kommuner med tanke på tilgang til viktig og anvendbar kunnskap, utviklet i en mer likeverdig dialog og samarbeid med UH- og instituttsektoren, og med utgangspunkt i kommunenes behov for kunnskapsutvikling.

Det er formulert fem hovedmål for KSF. Målene støtter opp under formålet, og gir retning til hvordan KSF skal bidra til utvikling av, tilgang til og bruk av kommunerelevant kunnskap, til beste for både kommunene og UH- og instituttsektoren.

De fem hovedmålene er:

- Mål 1: KSF styrker kommunenes arbeid med identifisering, samordning og prioritering av egne kunnskapsbehov
- Mål 2: KSF styrker arbeidet for utvikling av kunnskapsbehov til forskbare problemstillinger
- Mål 3: KSF styrker arbeidet for spredning, vurdering og bruk av forsknings- og innovasjonsresultater i kommunene
- Mål 4: KSF styrker arbeidet for gode rammebetingelser for forskning, innovasjon og kunnskapsutvikling i kommunene
- Mål 5: KSF styrker arbeidet for mer praksisnære utdanningstilbud gjennom tett kobling mellom UH- og instituttsektoren og kommuner

Resultatmål med etableringen av KSF er å styrke grunnlaget for kunnskapsbaserte beslutninger og tjenesteutvikling i kommunene. I perioden 2024-2028 er ønsket effekt at målene bidrar til kunnskapsbaserte beslutninger og tjenesteutvikling for mer bærekraftige kommunale helse- og omsorgstjenester. I tillegg skal arbeidet bidra til å styrke rammebetingelsene for forskning, innovasjon og kunnskapsutvikling i kommunene.

Betegnelser og begrep som brukes i etableringsplanen

KSF	<i>Kommunenes samarbeidsarena for forskning.</i> Tidligere kalt Kommunenes strategiske forskningsorgan.
Forskning og utvikling (FoU)	<i>Forskning og utvikling (FoU)</i> er kreativ virksomhet som utføres systematisk for å oppnå økt kunnskap – herunder kunnskap om mennesket, kultur og samfunn – og omfatter også bruken av denne kunnskapen til å finne nye anvendelser (OECD)
Kompetanse	Kombinasjonen av kunnskap, ferdigheter og holdninger; eller evne til å anvende kunnskap i en praktisk situasjon (flere referanser)
Kunnskap	Viten, lærdom, erkjennelse eller innsikt; en informasjon eller teori som en person har lært eller er i stand til å gjengi (Store norske leksikon)
UH- og instituttsektoren	Universitets-, høyskole, og instituttsektor. Betegnes også som <i>akademia</i> .
Motorkommune	En kommune som har kapasitet til å påta seg særskilt ansvar for samordning og fremdrift i en kommuneklynge. Motorkommuner har en sentral rolle i KSF strukturen, tar lederskap, støtter arbeidet i en klynge og skal sikre at samarbeidet er til nytte for alle involverte kommuner og forskningsaktører. Motorkommunen, som representerer lokalt nivå, deltar i møter på regionalt KSF nivå.
Vertskapskommune	I dette plandokumentet brukes «vertskapskommune» om de kommunene som har det regionale ansvaret, inkludert arbeidsgiveransvaret for den regionale koordinatoren, og altså ikke i henhold til den formelle definisjonen av vertskommune som er gitt i KommuneLOven

Kommunenes samarbeidsarena for forskning – KSF

I dette kapitlet beskrives hvordan KSF bidrar til en mer bærekraftig kommunal sektor, kort om dagens situasjon, prinsipper for opptrapping og finansiering av KSF og roller og ansvar i KSF. Målene beskrevet over omtales nærmere.

Grunnlaget for bevilgningen gitt av Stortinget til etableringen av KSF, er at KSF skal medvirke til et kunnskapsstøttesystem som er forankret i forskningsbehovene i de kommunale helse- og omsorgstjenestene. Tildelingsbrevet fra Helsedirektoratet for 2024 fremhever at: «Effekt målet er økt kvalitet og bærekraft i de kommunale helse- og omsorgstjenestene med utgangspunkt i kommunenes behov». Resultat og effekt mål skal utarbeides blant annet i samarbeid med HOD. Dette er i tråd med betingelser satt i tildelingsbrevet fra Kunnskapsdepartementet, der det fremgår at: «I første omgang skal KSF bidra til å styrke bærekraften i de kommunale helse- og omsorgstjenestene, og bruken av midlene fra 2024 skal rettes mot dette. KSF kan på lengre sikt fungere som en generisk modell for kunnskapsutvikling i, for og med kommunene».

Tildelingsbrevet fra Kunnskapsdepartementet for 2024 sier videre at «KSF skal styrke grunnlaget for kunnskapsbaserte beslutninger og tjenesteutvikling i kommunene. KSF skal bidra til å samordne og prioritere kommunenes kunnskapsbehov, mer kommunerelevant forskning, og bedre spredning og bruk av kunnskap, innovasjons- og forskningsresultater. KSF bygger samarbeid mellom små og store kommuner, forskningsmiljøer og andre aktører som understøtter kunnskapsutvikling og spredning av kunnskap i kommunene». KD fremhever også at: «Formålet med KSF er å styrke rammebetingelsene for forskning, innovasjon og kunnskapsutvikling i kommunene», samt at «Midlene skal brukes til etablering, utvikling og drift av Kommunenes strategiske forskningsorgan (KSF)».

Kunnskapsdepartementet viser videre til tildelingen til Norges forskningsråd på 103,7 mill. bevilget over eget departement, og peker på at «*En sentral forutsetning for å lykkes med denne satsingen er at den er tett knyttet til kommunenes behov slik at den kan bidra til å styrke bærekraften i kommunale helse- og omsorgstjenester. Departementet forutsetter at KS samarbeider med Forskningsrådet, og understøtter FoU-satsingen ved å bidra til at den treffer kommunenes behov. Departementet ønsker at KS prioriterer etablering, utvikling og drift av KSF slik at FoU satsingen lykkes i tråd med formålet, jf. Kunnskapsdepartementets tildelingsbrev 2024 til Norges forskningsråd*».

Hovedoppgaven i 2024 er å etablere KSF som en nasjonal samarbeidsarena for forskning basert på kunnskapsbehov i kommunene. Samarbeidsarenaen skal i etableringsperioden ha fokus på forskning og kunnskapsutvikling som støtter utviklingen av bærekraftige kommunale helse- og omsorgstjenester. Hovedoppgaven vil for 2024/2025 også være å få på plass den regionale strukturen, samt stimulere til dannelse av minst én kommuneklynge per region.

Målområder: Hvordan bidrar KSF til en mer bærekraftig kommunal sektor?

Samlet sett kan målene for KSF bidra til å utjevne ressurs- og kapasitetsforskjeller mellom kommunene, og forsterke samarbeidet mellom kommuner og UH- og instituttsektor og andre kunnskapsaktører.

Formålet med etablering av KSF er å utjevne forskjellene mellom små og store kommuner, med en mer likeverdig dialog og samarbeid med UH- og instituttsektoren. Dette med utgangspunkt i kommunenes behov for forskning og kunnskapsutvikling.

Resultatmålet for etableringen av KSF er å styrke grunnlaget for kunnskapsbaserte beslutninger og tjenesteutvikling i kommunene. I tillegg skal arbeidet bidra til å styrke rammebetingelsene for forskning, innovasjon og kunnskapsutvikling i kommunene. I perioden 2024-2028 er ønsket effekt at bærekraften i kommunale helse- og omsorgstjenester styrkes.

Ikke alle kommuner vil kunne drive forskning, men alle kommuner kan tilrettelegge for og samarbeide om forskning og medvirke til å definere behov for ny kunnskap og forskning. Alle kommuner må forutsettes å ta del i implementering av ny kunnskap i de aktuelle tjenestene. Forskningen må gjennomføres i tett samarbeid mellom kommunene og etablerte forsknings- og utdanningsinstitusjoner, som også må gis rom og mulighet til å styrke kapasitet og kompetanse til å utføre den forskningen som skal styrkes¹¹

Mål 1: KSF styrker kommunenes arbeid med identifisering, samordning og prioritering av egne kunnskapsbehov

KSF skal bidra til systematisk identifisering, samordning, prioritering og formidling av kommunenes kunnskapsbehov, med fokus på bærekraftige kommunale helse- og omsorgstjenester i perioden 2024-2028. Forventningen er at KSF på denne måten bidrar til økt innsikt i UH- og instituttsektoren om kommunesektorens utfordringer, oppgaver, organisering, ledelse, praksis og diverse kontekster. Forventningen er videre at KSF bidrar til å tydeliggjøre kommunenes prioriterte kunnskapsbehov, og til å senke terskelen for kommunene til å initiere og delta i likeverdige forskningssamarbeid.

Mål 2: KSF styrker arbeidet for mer og mer kommunerelevant forskning

KSF skal bidra til flere og mer relevante forskningssamarbeid, og økning i antall langsiktige, strategiske forskningssatsinger i tråd med kommunenes prioriterte kunnskapsbehov. I dette målet ligger også at KSF skal bidra til lik tilgang til forskningsbasert kunnskap for alle kommuner og UH- og instituttsektoren. Hensikten er å redusere kompetansegap og bedre grunnlaget for relevant forskning gjennom systematisk deling og spredning av forskningsresultater til kommuner, forsknings- og utdanningsmiljø.

KSF skal videre bidra til å øke kommunenes evne til å omforme kunnskapsbehov til forskbare problemstillinger. Forventningen er også en styrking av kommunenes forståelse for forskningens forutsetninger, og for nødvendigheten av forskning og utvikling for å lykkes i utviklingen av bærekraftige løsninger. Samarbeid om forskning og innovasjon kan styrke tilgangen til ressurser, spisskompetanse og fagmiljøer både for kommuner og UH- og instituttsektoren¹². På lenger sikt kan dette målet resultere i mer treffsikker bruk og utvikling av forsknings- og innovasjonsvirkemidler, og økt nytteverdi av samfunnets investeringer i forskning for, i og med kommunene¹³.

¹¹ KSF-rapporten s.5 (2019)

¹² Erfaringer fra KSF-piloten viser at klyngesamarbeid gir ansatte i små kommuner tilgang til ressurser, spisskompetanse og fagmiljøer hos andre kommuner og forskningsaktører. Det bidrar til å utjevne forskjeller og kan gi svært positive effekter. Samtidig får forskningsaktørene økt innsikt i kommunesektorens utfordringer.

¹³ Se også: [Ansvarlig forskning og innovasjon som metode](#)

Samarbeid med UH- og instituttsektoren og andre kompetansemiljøer etableres basert på naturlige, regionale, nedslagsfelt. Dette skal likevel ikke forhindre hensiktsmessig samarbeid med relevante aktører i andre regioner, da det både kan redusere unødvendig ressursbruk og bidra til økt kunnskapsutvikling på tvers av regionene.

Mål 3: KSF styrker arbeidet for spredning, vurdering og bruk av forsknings- og innovasjonsresultater i kommunene

KSF skal sikre spredning av relevant og anvendelig kunnskap som understøtter kommunenes evne til å utvikle nye, bærekraftige løsninger og til å omstille seg, slik at man kan opprettholde og videreutvikle tjenestene i møte med krevende rammebetingelser. Dette kan også gi nye karriereveier i kommunene, og styrke muligheten for å rekruttere og beholde kompetente medarbeidere.

Dette målet inneholder forventninger om at forskningsbasert kunnskap brukes til å opplyse og støtte beslutninger og prioriteringer i kommunene, og som grunnlag for planlegging og utvikling av nye, effektive løsninger. Samtidig er det en forventning om en økning i antall delte og kombinerte stillinger i samarbeid mellom kommuner og UH-sektor, inkludert offentlig ph.d.¹⁴. Hensikten er å utdanne og utvikle kommunens arbeidstakere slik at de settes i stand til å bidra til nødvendig omstilling.

Hensikten er videre å gi kommunene bedre tilgang til metodikk og verktøy for å implementere forskningsbasert kunnskap. For UH- og instituttsektoren er ambisjonen at de får tilgang til bedre datagrunnlag, som basis for kunnskapsutvikling og ny forskning.

I arbeidet med innovasjon og omstilling for bærekraftige kommunale helse- og omsorgstjenester, trenger kommunene kunnskap om hva som virker, hvorfor det virker, og hvordan kunnskap og nye løsninger kan tas i praktisk bruk og gi grunnlag for mer bærekraftige lokalsamfunn. Systematisk evaluering og formidling av erfaringer med hvilke prosesser og endringer som gir positive effekter for kommunene, og hvilke som ikke gjør det, er en sentral del av det bidraget KSF skal gi.

KSF strukturen skal bygge videre på naturlige samarbeidsstrukturer, både lokalt, regionalt og i KS.

Ansvar for systematisk spredning av ny, forskningsbasert kunnskap til alle kommuner og UH- og instituttsektoren ligger hos KSF nasjonalt og regionalt.

Ansvar for systematisk innhenting av erfaringer med bruk av kunnskap og utvikling av nye løsninger for spredning til andre kommuner og UH- og instituttsektoren ligger hos motorkommunene.

Spredning av kunnskap og erfaringer må støttes av gode og lett tilgjengelige digitale og fysiske arenaer, herunder KS' regioner, regionale og nasjonale nettverk som kommunedirektørutvalg, helseledernettsverk, KS nettverk for kvalitetsutvikling, regionale digitaliseringsnettverk inklusive kompetansenettverk for e-helse som del av dette, Bærekraftsløftet, KS Partnerskap for radikal innovasjon, hjemmesider, regionale og nasjonale arrangement mv. Se også kapitlet: *Kommunikasjon for forankring, formidling og mobilisering*. Videre vil det også være viktig med god dialog med statlige aktører som Forskningsrådet, UH- og instituttsektoren, FHI, kompetansesentrene innen helse- og omsorgsfeltet, Statsforvalter mfl., som samlet utgjør økosystemet for forskning, kunnskapsutvikling og spredning av kunnskap.

Mål 4: KSF styrker arbeidet for gode rammebetingelser for forskning, innovasjon og kunnskapsutvikling i kommunene

KS skal, gjennom sin strategi for interessepolitikk for forskning, jobbe for å påvirke forskningssystemet i Norge slik at kommunesektorens behov ivaretas. Spesielt gjelder dette med formål å styrke velferdssektoren, og ikke minst de kommunale helse- og omsorgstjenestene som står ovenfor økt oppgaveportefølje, økte forventninger, parallelt med mer krevende rammebetingelser. Ambisjonen er å

¹⁴ [NOU 2023: 4 - regjeringen.no](https://www.regjeringen.no/no/NOU-2023-4)

sikre at nasjonale myndigheter prioriterer en mer samlet og koordinert tverrdepartemental forsknings- og innovasjonsinnsats tilpasset en bærekraftig kommunal sektor. Innsatsen må støttes av forskningsvirkemidler som svarer på og er tilpasset kommunesektorens behov, og som gir økt deltakelse i nasjonalt og internasjonalt forskningssamarbeid. En suksessfaktor vurderes å være at KSF finner en god plass som en del av et helhetlig økosystem av virkemidler og kunnskapsaktører. Et godt eksempel på dette er det nye forskningsprogrammet “Forskning og innovasjon for å styrke bærekraften i kommunale helse- og omsorgstjenester”, som finansieres i hovedsak av KD, med bidrag fra HOD og Kreftforeningen, og som forvaltes av Norges forskningsråd i nær dialog med KS.

Det systematiske arbeidet i KSF med identifisering av kommunenes kunnskapsbehov og utvikling av kommunerelevante forskningssamarbeid, vil styrke grunnlaget for målrettet innretting av forskningsvirkemidler. For å gi mest mulig gevinst for kommunene skal KSF bidra til at kommunesektoren deltar aktivt i utvikling av virkemidlene.

Mål 5: KSF styrker arbeidet for mer praksisnære utdanningstilbud gjennom tett kobling mellom UH- og instituttsektoren og kommuner

KSF skal bidra til at relevant forskningsbasert kunnskap deles i UH- og instituttsektoren. Hensikten er å muliggjøre tilpasning og omstilling av utdanningssystemet og utdanningsinnholdet til dagens og morgendagens kommunale virkelighet. Forventningen er en økning i antall masteroppgaver og stipendiatstillinger med tema relevant for kommunal sektor. Enda viktigere er at utdanninger basert på oppdatert kunnskap om samfunnsendringer og konsekvenser av disse for kommunene vil gi kandidatene bedre forutsetninger for å møte den kommunale hverdagen og for å bidra til omstilling.

Dagens situasjon – startpunktet for KSF

Norges største kommune har over 700 000 innbyggere, mens omkring halvparten av landets 357 kommuner har færre enn 5000 innbyggere¹⁵. En tredjedel av landets kommuner må forholde seg til et antall lover og forskrifter som regulerer deres virke som er større enn antall innbyggere i kommunen. Mange kommuner opplever allerede mangel på personell, kapasitet og rett kompetanse innenfor flere samfunnskritiske samfunnsområder. Samlet sett gir dette store forskjeller i kommunens forutsetninger for å håndtere samfunnsansvaret sitt.

De senere årene har kommunenes handlingsrom blitt ytterligere utfordret ved en økning i lovfestede rettigheter for innbyggerne, regulering av tjenestene, oppgaveforskyvning fra spesialist- til kommunehelsetjenesten, og normering av krav til bemanning og kompetanse på flere områder. I sum har dette gitt betydelig økte forventninger til hva og hvordan kommunene skal levere på sine oppgaver. For å håndtere utfordringene er det ikke nok med mer penger, og heller ikke alltid flere folk. For mange små og mellomstore kommuner er det derfor ekstra krevende å prioritere ressurser til utviklingsrettet arbeid, til å beskrive og prioritere behov, og til å initiere, innhente og bruke forskning i sitt arbeid. Selv om over 70 prosent av kommunene har formaliserte samarbeid med et universitet og/eller høgskole, dreier det seg oftest om samarbeid om praksisplasser og ikke om systematisk forskningssamarbeid¹⁶.

Kommunesektoren trenger en tydelig plass i forskningssystemet

De senere årene har det kommet flere forskningsvirkemidler som er rettet mot kommunale problemstillinger, og interessen for å forske i og sammen med kommunene øker¹⁷. Det er samtidig en lang

¹⁵ [06913: Befolkning og endringer, etter region, statistikkvariabel og år. Statistikkbanken \(ssb.no\)](#)

¹⁶ [NIFU Open Access Archive: Forskning og innovasjon rettet mot kommunale helse- og omsorgstjenester: Kartlegging av resultater av forskningen og erfaringer fra kommunal sektor \(unit.no\) \(2020\)](#)

¹⁷ [Wiig, O. K. et al. \(2020\) Forskning og innovasjon rettet mot kommunale helse- og omsorgstjenester: Kartlegging av resultater av forskningen og erfaringer fra kommunal sektor. NIFU-rapport 2020:28.](#)

vei å gå før forskningsinnsatsen står i forhold til oppgavene kommunene er tillagt som demokratisk arena, samfunnsutvikler og tjenesteleverandør – og sett i forhold til utfordringene, ikke minst i de kommunale helse- og omsorgstjenestene¹⁸. For at ny kunnskap og forskningsresultater skal treffe kommunenes behov, må kommunene være aktive deltakere i utviklingsarbeidet, og ikke kun forskningsobjekter¹⁹. Like viktig er det at virkemidlene innrettes og forvaltes ut fra behovene for lokal og regional samfunnsutvikling.

Når kompleksiteten i oppgavene øker, har tjeneste- og sektorovergrepene arbeidsformer og løsninger ofte vist seg å gi bedre resultater. Brukerne med størst behov for hjelp fra kommunene, mottar for eksempel vanligvis tjenester fra en rekke tjenesteområder. De har behov for at disse tjenestene leveres helhetlig og koordinert, og virker godt sammen. Arbeidet med utsatte barn og unge er et godt eksempel. Derfor organiseres og jobber kommunene i økende grad på tvers både av sektorer, disipliner og kommunegrenser. Sett i lys av begrensede økonomiske og faglige ressurser, er samarbeid og nedbygging av faglige skott særlig viktig for de mindre kommunene. Utfordringen er at denne arbeidsformen ikke får hjelp av en sektorisert stat, og sektoriserte virkemidler²⁰. Sektorbaserte nasjonale utviklingsløp kan ofte være på kollisjonskurs med kommunenes behov for tverrsektorielle samspill for å kunne følge opp nasjonale føringer og mål. Denne situasjonen utløser en rekke dilemmaer, og kan bety redusert effekt av tilførte ressurser.

Dagens forskningssystem omfatter aktørene som driver, påvirker og bruker forskning, og relasjonene mellom dem. Staten deler systemet i tre nivå; politisk, strategisk og utførende. Kommunesektoren er i dag ikke beskrevet på noen av disse nivåene.

Det vises her til KS` strategi for interessepolitikk for forskning 2024-2028, som legger til grunn at det bør tydeliggjøres et mer systematisk samarbeid mellom forskningssystemet og kommunesektoren. Videre er det KS sin oppfatning at kommunesektoren trenger en mer samlet koordinert tverrdepartemental forskningsinnsats for sektoren, herunder at kommunesektorens selvstendige arbeid og betydning i forskningssamarbeidet bør styrkes. Offentlig sektor omtales pr i dag i stor grad under ett, til tross for at rollene til og rammene for henholdsvis statlige og kommunale organisasjoner til dels er svært ulike. Gjennom blant annet KSF strukturen er målsettingen å bedre strukturene for samarbeid i og mellom kommuner, og mellom kommuner og UH- og instituttsektoren. Her ligger det en risiko. Dersom kommunenes kunnskapsbehov ikke er premissgivende for forskning og utdanning, kan både forskning og utdanning gradvis bli mer irrelevant, og forskernes og forskningens samfunnmessige legitimitet svekkes. Derfor er det nødvendig å fylle mellomrommet mellom forskning, utdanning og kommunene på en måte som gjør at kunnskapsbehovene i kommunene blir synligere og tydeligere.

Ansattes kompetanse er avgjørende for endring i kommunene

Kommunene har et selvstendig ansvar for å bedre evnen til å ta relevant kunnskap i bruk, enten kunnskapen er utviklet av andre, gjennom samarbeid, eller av sektoren selv. Ved å løfte ansattes kompetanse og kapasitet vil kommunene bli bedre og tydeligere partnere i forskningssamarbeid, og raskere kunne ta i bruk forskningsbasert kunnskap.

Samtidig er det en hovedutfordring både for små og store kommuner å rekruttere og beholde personell med samfunnskritisk kompetanse, som sykepleiere, leger, lærere, samfunnsplanleggere og IKT-kompetanse^{21,22}. Meld. St. 14 (2022–2023) *Utsyn over kompetansebehovet i Norge* viser utdanningssystemets betydning for fremtiden til velferdssamfunnet vårt²³. For å innfri morgendagens kompetansebehov er det avgjørende å

¹⁸ [Wiig, O., K. Rørstad og P. Børing \(2016\) *Forskning og innovasjon knyttet til kommunale helse- og omsorgstjenester: Kartlegging av ressursinnsats og resultater*. NIFU-rapport 2016:32 og Magnussen, S., N.B. Andfossen, G.C.L. Høiland, 2021: *En oppsummering av kunnskap: Kommunal medvirkning og samarbeid med forskningsmiljøer om innovasjon og forskning i omsorgssektoren*. Omsorgsbiblioteket 2021](#)

¹⁹ KS strategi for interessepolitikk for forskning (2024)

²⁰ OECD (2022: s72)

²¹ Dokumentert av KS, se særlig Status kommune, Arbeidsgivermonitoren, og Budsjettundersøkelsen

²² [– Vi går tom for folk før vi går tom for penger - regjeringen.no](#)

²³ [Meld. St. 14 \(2022–2023\) - regjeringen.no](#)

utdanne kandidater som er rustet for møtet med den kommunale hverdagen, og som samtidig evner å bidra til utvikling av ny praksis. Forskere i universitet og høyskoler er ofte involvert i utdanning. Samarbeid med kommuner om forskningsbasert kunnskapsutvikling kan derfor også styrke UH-sektorens forutsetninger for å utvikle utdanningstilbud som reflekterer kommunenes behov. Siden KSF skal være en landsdekkende struktur, kan arbeidet også bidra til å understøtte regjeringens mål om å bevare og utvikle fagmiljøer i hele landet.

Kunnskap må omsettes i arbeid for å gi positiv effekt

Den tradisjonelle logikken der forskningen utvikler kunnskap, som så innarbeides i utdanningene, som deretter utdanner fagfolk, som så ansettes i kommunen, går alt for sakte i forhold til tempoet i samfunnsendringene. Ikke minst gjelder dette samfunnsendringene som påvirker bærekraftige kommunale helse- og omsorgstjenester. Utdanningene tar heller ikke i tilstrekkelig grad inn over seg den tverrsektorielle virkeligheten nyutdannede møter i en kommunal hverdag. Samspillet mellom ulike profesjonsgrupper og tjenesteområder er avgjørende for kvaliteten i det kommunale tjenestetilbudet, men dette oppleves ikke tungt vektlagt i dagens utdanningssystem. En langt tettere kobling mellom forskning, høyere utdanning, profesjonsutdanningene og kommunal sektor er nødvendig for å sikre tempo i læring og formidling av oppdatert kunnskap som bidrar til endringsevne.

Prinsipper for opptrapping og finansiering av KSF

Etablering av KSF som en landsdekkende samarbeidsstruktur i 2028 bygges på følgende åtte prinsipper:

1. Parallell oppbygging

Det første trinnet i en landsdekkende etablering av KSF-strukturen er en parallell oppbygging i samtlige KSF-regioner fra 2024²⁴.

2. Gradvis utvikling i tråd med kommunenes kunnskapsbehov

I perioden 2024-2028 skal KSF prioritere behovet for forskning og kunnskapsutvikling med formål om å bidra til bærekraftige kommunale helse og omsorgstjenester.

3. Forutsigbar finansiering av de regionale vertskapskommunene

KS bidrar med finansiering av det nasjonale KSF-arbeidet gjennom egne FoU-midler. Den statlige finansieringen forvaltes av KS, og finansierer oppbyggingen av KSF strukturen i perioden 2024-2028 med blant annet en koordinator-stilling i den regionale vertskapskommunen i hver av de sju KSF-regionene. Det årlige tilskuddet til KSF-regionene forutsetter finansiering over statsbudsjettet og beskrives nærmere gjennom tildelingsbrev fra KS til vertskapskommunene. For 2024/2025 vurderes tilskuddet fra KS individuelt for den enkelte KSF region ut fra status for etableringen.

4. Felles grunnstruktur for kommuneklynger

Kommuneklynger foreslås etablert som avtalefestede samarbeid mellom kommuner. Et klyngesamarbeid består som en hovedregel av minimum fem (5) kommuner. En klynge kan velge å etablere *underklynger* basert på (midlertidige) faglige interessefellesskap.

I hver klynge har en av kommunene rollen som motorkommune, og er vertskap for klyngekoordinatoren. Motorkommunen kan pekes ut av kommuneklyngen. Alternativt kan regional koordinator eller KS regionalt bidra til å identifisere motorkommune.

5. Ivareta lokale forutsetninger

Regional oppbygging skjer med utgangspunkt i lokale forutsetninger, gjennom mobilisering av kommuner, interkommunale samarbeid og nettverk, akademiske institusjoner og andre relevante kompetansemiljøer i regionen. Ivaretagelse av lokale forutsetninger må likevel ikke føre til en innlåsingseffekt, slik at hensiktsmessige samarbeidsrelasjoner på tvers av regionene hemmes.

Det vises til beskrivelse i kapittelet *Roller og ansvar i KSF – Kommunenes samarbeidsarena for forskning* med tanke på nærmere beskrivelse av roller og oppgaver knyttet til de ulike nivåene i KSF modellen.

²⁴ Innspillene fra regionale og sentrale råd, styrever, utvalg og nettverk i KS peker ikke ut en tydelig retning for hvordan oppbygging av KSF til en landsdekkende struktur skal skje (parallell eller gradvis), men tyngdepunktet i innspillene viser støtte til parallell oppbygging i alle KSF-regioner.

Kort oppsummert skjer det operative arbeidet i kommunene og mellom kommuner, UH- og instituttsektoren og andre kompetansemiljøer, innenfor kommuneklynger med en motorkommune i spissen.

Motorkommunen inngår i en regional samarbeidsgruppe, ledet av en vertskapskommune. Samarbeid med aktuelle aktører i UH- og instituttsektoren og andre relevante kompetansemiljøer forankres i denne regionale KSF-gruppen. Vertskapskommunen har både en operativ/koordinerende og en strategisk rolle regionalt og opp mot det nasjonale KSF nivået.

6. Rollene som motorkommune kan rullere

Dersom motorkommunen for en kommuneklynge ønsker det, kan rollen overtas av en annen kommune i klyngen.

7. Behovsrettet påvirkning og tilpasning av virkemidler

KS jobber for å finne en bærekraftig finansiering av motorkommunenes og regionenes roller, og er i dialog med forskningsrådet og andre deler av virkemiddelapparatet om dette. Målet er å sette finansiering bedre i system i en modell som kombinerer ulike virkemidler. KS vil vektlegge utvikling av virkemidler som gir kommunene en likeverdig rolle overfor UH- og instituttsektoren²⁵.

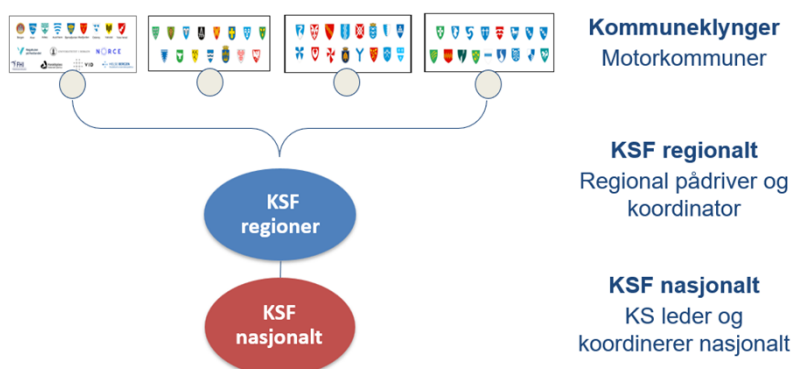
8. Evaluering

For å følge med på at mål og effekter realiseres, skal KS legge grunnlag for underveis- og sluttevaluering i perioden fra 2024 til og med 2028, samt ha årlig dialog med regionene.

²⁵ Programmet «Forskning og innovasjon for å styrke bærekraften i kommunale helse- og omsorgstjenester», som starter i 2024 og som finansieres av Kunnskapsdepartementet og administreres av Norges forskningsråd, er et slikt virkemiddel. Her samarbeider Forskningsrådet og KS om å utvikle satsingen, og en felles referansegruppe med medlemmer fra KSF-kommuner, KS Strategisk råd for innovasjon og forskning og KS deltar i søknadsprioriteringen.

Roller og ansvar i KSF – Kommunenes samarbeidsarena for forskning

KSF er en samarbeidsstruktur for utvikling og bruk av kunnskap i kommunene, organisert i tre nivå (figur 1). De tre KSF-nivåene beskrives nærmere i de neste avsnittene.

Figur 1: KSF samarbeidsstruktur

KS organiserer KSF strukturen, leder arbeidet i samarbeid med KSF-regionene og forvalter tilskuddet bevilget over statsbudsjettet. Bemerk at KSF ikke er en stor administrasjon, en tilskuddsforvalter eller et beslutningsorgan.

KSF i kommunene

I KSF-strukturen er kommuner som samarbeider i en *kommuneklynge* det viktige, operative leddet. Det er kommuneklyngen som definerer kunnskapsbehov, nyttiggjør seg ny kunnskap og legger grunnlag for ønskede effekter. En *motorkommune* er pådriver for samarbeidet i kommuneklyngen og skal bidra til nytte for alle involverte parter.

Kommuneklynger

Kommuneklynger er forpliktende samarbeid mellom kommuner som er lokalisert i geografisk nærhet til hverandre²⁶. Klyngene bygges fortrinnsvis på eksisterende samarbeidsstrukturer mellom kommuner, der slike finnes og der det er naturlig, for å unngå å opprette parallelle strukturer. Klyngesamarbeidene forankres i samarbeidsavtaler, som utarbeides med utgangspunkt i lokale forhold.

Forventninger til kommuneklynger

Kommuner som inngår i KSF-klynger forventes å bidra til kunnskapsutvikling, for eksempel ved identifisering av kunnskapsbehov. Det må være kommuner i klyngen som også ønsker å bygge opp egen kompetanse som initiativtaker til og partner i forskningssamarbeid, og styrke evnen til å ta relevant kunnskap i bruk. Hver kommune må peke ut en FoU-kontakt eller tilsvarende rolle.

Kommunene skal forankre sin deltakelse i KSF på politisk og administrativt nivå. Det anbefales en forankring av KSF i kommunens strategiske og operative planarbeid. På sikt bør kommunene i klyngen, herunder motorkommunen, ha en vedtatt strategi for forskning og innovasjon.

²⁶ Unntak kan forekomme, som for eksempel klyngedannelse bygget på felles utviklingsbehov

Motorkommuner

Motorkommuner har en sentral rolle i KSF. En motorkommune har en pådriverrolle i etableringen av kommuneklyngen, har ansvar for samordning og fremdrift i klyngen, og representerer kommuneklyngen i KSF-regionen.

Forventninger til motorkommuner

Motorkommunen tar lederskap, støtter arbeidet i en kommuneklynge og skal sikre at samarbeidet er til nytte for alle involverte kommuner og samarbeidspartnere i UH- og instituttsektoren. Rollen som motorkommune bør derfor ligge til kommuner som har kapasitet til å ta på seg en slik rolle, og som har kultur for kunnskapsbasert utvikling. Oppgavene til motorkommunen tilpasses lokale behov. Aktuelle oppgaver for motorkommunen i klyngesamarbeidet er tilrettelegging for godt samarbeid i kommuneklyngen og støtte til kommunenes arbeid for å identifisere kunnskapsbehov.

Det forventes at motorkommuner bidrar til forskningssamarbeid, og deltar i slike samarbeid ved egeninnsats i form av tid og personellressurser. Det er naturlig at motorkommunen håndterer forskningshenvendelser til kommunene i klyngen og videreformidler kommunenes kunnskapsbehov til forskningsaktører og til regional koordinator. I tillegg bør motorkommunen holde oversikt over klyngen sin forskningsdeltakelse. Andre bidrag kan være kvalitetssikring og klargjøring av data til forskningsformål. Tilrettelegging for delte eller kombinerte stillinger mellom egne tjenester og UH-sektoren bør også vurderes. Det samme gjelder det å utnytte mulighetene i virkemiddelapparatet, eksempelvis offentlig sektor ph.d. ordningen.

I oppfølgingen av disse oppgavene bør motorkommuner og regional koordinator samarbeide om å finne fram til og inngå samarbeid med forskningsaktører og andre relevante kunnskapsmiljø, og legge til rette for innhenting og vurdering av nytteverdien av forskningsresultater. Motorkommuner skal også bidra ved utvikling av metodikk for implementering av kunnskap i kommunene og sikre deling av behov, kunnskap og erfaringer mellom kommuner og forskningsaktører lokalt og regionalt.

Dette trenger en motorkommune

Motorkommunen trenger dedikert ressurs til å ivareta nødvendige aktiviteter som understøtter samarbeidet i klyngen. Det er primært kommunene som inngår i kommuneklyngen som må finansiere felles ressurs i motorkommunen. Det kan være ulike modeller for utforming og finansiering av rollen som klyngekoordinator²⁷. En viktig del av arbeidet til KSF nasjonalt i etableringsfasen er å arbeide for å bedre rammebetingelsene for motorkommunene, herunder finansiering.

²⁷ Det er eksempler på motorkommuner som selv fullfinansierer en klyngeleder. Andre klynger deler på utgiften til klyngeleder gjennom en form for medlemsavgift. Som eksempel har KSF Vest avsatt en ulik andel ressurs pr klynge. Her er vurderingen at en klynge trenger minst en personressurs i 50% stilling. I Kunnskapskommunen Bergen er det pr 2024 totalt tre personer.

KSF regioner

Hver klynge er representert i et *regionalt samarbeid*. KSF-regionene har en pådriverrolle for etablering av kommuneklynger i sin region. De skal videre sikre god koordinering på tvers av kommuneklyngenes aktiviteter, og er informasjons- og samarbeidsleddet opp mot KSF nasjonalt. Det er naturlig at den strategiske dialogen med universitet, høyskoler og forskningsinstitutt man samarbeider med regionalt ivaretas av det regionale KSF nivået. I tillegg må eksisterende samarbeidsstrukturer hensyntas²⁸.

En KSF-region organiseres i en vertskapskommune²⁹. Vertskapskommunen er en kommune som har forutsetninger for å ta et større regionalt ansvar, gjerne med egen, prioritert forskningsaktivitet og kompetansemiljø som gir synergier inn mot KSF-arbeidet. Det bør være minst et universitet, høyskole og/eller forskningsinstitutt lokalisert i kommuner som har rolle som vertskapskommune – piloten har vist at slik nærhet har stor betydning for arbeidet. Dette betyr ikke at regionen ikke kan etablere samarbeid med forskningsmiljø utenfor egen region. Vertskapskommunen bør fortrinnsvis kunne dokumentere et nært samarbeid med UH- og/eller instituttsektoren, gjennom samarbeidsavtaler, felles forskningsprosjekt, nærhet i lokalisering, samt kombinerte stillinger.

Hver KSF-region har en regional koordinator, som fortrinnsvis rapporterer til øverste administrative ledernivå i vertskapskommunen. Dette for å ivareta hensynet til at regional koordinator har en strategisk funksjon, og dermed større muligheter for å innta et helhetsperspektiv i behovet for forskning og kunnskapsutvikling. Den regionale koordinatoren knytter sammen lokalt og nasjonalt nivå, gjennom to hovedfunksjoner: 1) støtte til og koordinering av arbeidet i kommuneklyngene i regionen, og 2) bidrag i arbeidet på nasjonalt nivå, sammen med de andre regionale koordinatorene, og representanter fra UH- og instituttsektoren.

Avklaring av aktuelle vertskapskommuner skjer i dialog med de regionale arenaene i KS. Regioninndeling og valg av vertskapskommuner besluttes av KS administrerende direktør.

Forventninger til KSF-regioner

KSF-regioner vil være regionale knutepunkt med særlig ansvar for å støtte kommunene med verktøy, metodikk og kompetanse i samarbeid med nasjonalt nivå (KS) og andre relevante aktører, for eksempel FHI³⁰ og aktuelle kompetansesentra utenfor spesialisthelsetjenesten. KSF-regionen skal være oppdaterte på relevante prosjektutlysninger, og være pådriver for at kommuneklyngene aktivt tar stilling til forsknings- og innovasjonsvirkemidler sammen med forskningsmiljøer. Av andre oppgaver det er naturlig at KSF regionalt ivareta, er:

- Bidra til kunnskapsinnhenting / forskningsaktivitet
- Sørge for kunnskapsspredning mellom kommuneklyngene og til UH- og instituttsektoren
- Bidra til implementering av ny og oppdatert kunnskap i kommunene i regionen
- Videreformidling av kunnskapsbehov og resultater til KSF nasjonalt
- Aktivt delta og rapportere gjennom et strukturert samarbeid med KSF nasjonalt

Det regionale samarbeidet utvikles og følges opp av regional koordinator sammen med koordinatorene i hver motorkommune i regionen. Samarbeidet bør inkludere representanter for lokale/regionale aktører i UH- og instituttsektoren. KS regionskontor og andre aktører i regionen (Norges forskningsråd,

²⁸ Mange kommuner har allerede inngått samarbeidsavtaler med universitet og/eller forskningsinstitutt. Det er ikke til hinder for kommunens deltagelse i et KSF-kommuneklyngesamarbeid, eller for universitetets/forskningsinstituttets mulighet til å inngå et bredere samarbeid med kommuneklynger eller KSF regionalt. Gode løsninger tilpasset lokale forhold må finnes i dialog mellom kommuneklynger, KSF regionalt og academia.

²⁹ Her brukes «vertskapskommune» om de kommunene som har den regionale KSF ansvaret, og altså ikke i henhold til den formelle definisjonen av vertskommune som er gitt i Kommuneloven.

³⁰ Verktøy, systemer og metodikk kan utvikles nasjonalt, i samarbeid med KSF regionene mfl. og/eller følge nasjonale standarder.

fylkeskommunen, Innovasjon Norge og aktører fra regional stat) som ønsker å bidra aktivt til etablering og gjennomføring av KSF kan også være aktuelle samarbeidspartnere.

Dette trenger KSF regionalt

Vertskapskommunene for KSF regionalt mottar et årlig tilskudd, basert på føringer over statsbudsjettet og forvaltet av KS. Tilskuddet skal finansiere funksjonen som regional koordinator. Forutsetning for det årlige tilskuddet beskrives i et tilsagnsbrev. Det lages en årlig plan for arbeidet i KSF regionalt, og regional koordinator rapporterer til KSF nasjonalt med utgangspunkt i denne planen.

Fylkeskommunenes og Statsforvalternes rolle i KSF-regionene

Fylkeskommunene og Statsforvalterne kan inngå i samarbeid med det regionale KSF-nivået. De kan bidra til arbeidet med de virkemidler og ressurser de har til disposisjon, og med kunnskap om utfordringer, muligheter og behov i eget fylke.

Bidrag fra fylkeskommunene kan også knyttes til deres arbeid med regionale kompetansepoltiske oppgaver. Det gjelder for eksempel gjennom FORREGION³¹, gjennom folkehelseprogrammet og ved kopling til muligheter i Horisont Europa gjennom FINNEU.

Rollen til KS regionskontor

Regionkontorene til KS støtter KSF regionalt i sitt arbeid. Regionkontorene skal sammen med KSF nasjonalt bidra til at KSF sees i helhet med KS sitt øvrige utviklings- og interessepolitiske arbeid.

³¹ Kompetansemeglerne bistår bedrifter og offentlige virksomheter over hele landet med å finne fram til rett FoU-kompetanse. Med hjelp fra en kompetansemegler vil man dermed lettere finne tema og muligheter for FoU-prosjekter samt å identifisere og konkretisere prosjektideer

KSF nasjonalt

KS administrerer og leder det nasjonale KSF-arbeidet, er pådriver for å etablere og videreutvikle KSF i hele landet, og har ansvar for at arbeidet bidrar til å oppfylle de strategiske målsettingene og formålet med KSF. Arbeidet skal skje i samarbeid med KSF-regionene og relevante samarbeidsaktører. KS viderefører sin støtte til KSF ved å finansiere det nasjonale nivået i KSF-strukturen. I rollen som pådriver og leder av det nasjonale arbeidet forvalter KS bevilgningen over Statsbudsjettet som skal bidra til å etablere KSF. Ut over det har KS ingen juridisk forpliktelse overfor kommunene. Det er kommunene selv som ivaretar arbeidsgiveransvaret for sine ansatte med oppgaver i KSF-strukturen. Som del av den etablerte dialogen KS har med statlige myndigheter og andre viktige samarbeidsaktører og som ledd i KS sitt mandat, vil KSF nasjonalt også utvikle, koordinere og kanalisere behov for justeringer i rammebetingelser og faglige avklaringer som tydeliggjøres i KSF arbeidet. KS skal involvere sine fagavdelinger og regioner, KS strategiske råd for innovasjon og forskning og KS ordinære råd og utvalg på administrativt og politisk nivå.

KSF nasjonalt skal bidra til helhet, koordinering og kunnskapsoverføring mellom KSF-regionene, gjennom etablering av en fast møtestruktur og oppfølging med de regionale koordinatorene. Prosjektledelsen for KSF nasjonalt ivaretar, i samarbeid med de regionale koordinatorene, utviklingen av de nasjonale oppgavene for KSF.

I rollen som KSF nasjonalt skal KS jobbe interessepolitisk og rådgivende med særlig oppmerksomhet på:

- Etablering og forankring av nasjonale, regionale og lokale KSF-strukturer
- Finansiering av de regionale og lokale KSF-strukturene over tid
- Styrking av rammebetingelsene for forskning i, med og for kommunal sektor
- Styrket grunnlag for samarbeid om forskning mellom kommuner og UH- og instituttsektoren
- Bidrag til utvikling av metoder for identifisering av kunnskapsbehov og implementering av forskningsbasert kunnskap.
- Spredning av ny forskningsbasert kunnskap
- Gjennomføring av underveis- og sluttevaluering i perioden 2024-2028³²

Universiteter, høyskoler og forskningsinstitutter i KSF

Høy endringstakt innebærer behov for å ha ansatte i kommunene som har forskningserfaring og kunnskap om forsknings- og innovasjonsprosesser. Det vil bidra til at ny kunnskap raskere kan omsettes til konkrete løsninger.

Samtidig er både universitet, høyskoler og forskningsinstitutt viktige for å realisere kommunenes forsknings- og innovasjonsbehov. For å sikre koordinering og kapasitet i tråd med kommunesektorens kunnskapsbehov må det derfor være et aktivt samspill mellom kommunesektoren og alle deler av UH- og instituttsektoren i utvikling av ny kunnskap og nye studietilbud.

Universitets- og høyskolesektoren og instituttsektoren er mangfoldig, og det er særtrekk som skiller virksomhetene fra hverandre, og som kommunesektoren må kjenne til og forstå³³. UH-sektoren består av en rekke store og små institusjoner med ulik faglig profil. Dette mangfoldet er ønsket.

Kunnskapsdepartementet bruker utviklingsavtalene til differensiert styring: Universitetene og høyskolene ivaretar sitt samfunnsoppdrag, samtidig som de svarer på lokale, regionale og nasjonale behov. På samme

³² For eksempel: «Hvordan har (ny) kunnskap påvirket beslutninger?»

³³ Det er noen forskjeller mellom universitet og høyskoler (UH) og forskningsinstitutter (I) som kommunesektoren må kjenne til. Mens forskningsinstituttene har lav grunnbevilgning og i hovedsak arbeider med anvendt forskning basert på oppdrag man får i konkurranse med andre, har universitet og høyskoler høy grunnbevilgning og kan i større grad drive grunnleggende forskning basert på egne faglige interesser. Gjennom et årlig tildelingsbrev gir Kunnskapsdepartementet oversikt over bevilgninger til det enkelte universitet og høyskole. KD har utviklingsavtaler med hvert av de statlige universitetene og høyskolene, og utviklingsavtalene er del av tildelingsbrevene. De fleste forskningsinstitutter mottar grunnbevilgning via Forskningsrådet, gitt at de fyller kvalifikasjonskravene for det.

måte har forskningsinstituttene ulik størrelse og faglig innretning. For de aller fleste forskningsinstituttene er det nedfelt i retningslinjene at de skal utvikle kunnskapsgrunnlag for politikktutforming og bidra til bærekraftig utvikling og omstilling i næringsliv og offentlig sektor gjennom forskning av høy kvalitet og relevans.

På samme måten som kommuner må ha medarbeidere som forstår forskningens natur, er det nødvendig at forskere som samarbeider med kommunene har god forståelse for hvor sammenvevde og komplekse samfunnsoppgavene for kommunene er. Dette kompliseres av at særlig universitets- og høyskolesektoren kjennetegnes av sektorisering, fragmentering og høy spesialisering. Siden forskning og utdanning i universitet og høyskoler er tett sammenvevd, påvirker dette igjen utdanningssystemets arbeidslivsrelevans.

Den strategiske rollen til UH- og instituttsektoren i KSF-strukturen på nasjonalt og regionalt nivå må utvikles i dialog mellom KSF nasjonalt og Universitets- og høyskolerådet (UHR), Forskningsinstituttens fellesarena (FFA) og Kunnskapsdepartementet (KD). Spørsmålet om UH- og instituttsektorens mulighet til å avsette dedikerte ressurser til strategisk og operativt samarbeid med kommunene bør inngå i dialogen. Tilgang på relevant eksternfinansiering og konkurransebaserte forskningsmidler vil være en sentral forutsetning for UH- og instituttsektorens mulighet til å utvikle kunnskap basert på kommunenes behov og utfordringer³⁴. I tillegg må det gjøres vurderinger av muligheten for at sektoren kan bidra til KSF for eksempel gjennom samarbeid om strategiske forskningsinnsatsinger i regionen og/eller nasjonalt, nye måter å tenke praksisnær utdanning, og regional forskningsinfrastruktur i form for eksempel av delte og kombinerte stillinger og offentlig ph.d.

Aktører i UH- og instituttsektoren som er geografisk lokalisert i en KSF-region, inviteres inn i det regionale samarbeidet i henhold til oppdraget knyttet til det regionale KSF nivået. Utvikling av forskningsmuligheter basert på kommuneklyngenes prioriterte behov skjer i dialog med de regionale UHI-aktørene, men forskningssamarbeid er ikke begrenset til disse.

KSF-regionene bør kartlegge hvilke andre kunnskapsaktører det kan være aktuelt å samarbeide med i egen region, og rollene til disse i KSF³⁵.

KSF i relasjon til andre aktører

For at KSF som landsdekkende samarbeidsstruktur skal gi ønskelige effekter, er det behov for å samarbeide bredt med aktører både på statlig, regionalt og lokalt nivå. Dette gjelder både strategiske aktører, regionale og nasjonale kunnskapsmiljøer og aktører i virkemiddelapparatet. Samarbeid med eksterne aktører må tilpasses de problemstillinger og fagområder man jobber med. For eksempel kan regionale helseforetak (RHF), kompetansesentra³⁶ og brukerorganisasjoner være aktuelle partnere i utviklingsprosjekt som støtter økt bærekraft i de kommunale helse- og omsorgstjenestene.

Det er gitt statlige føringer både til Norges forskningsråd og til Folkehelseinstituttet (FHI) om samarbeid med KS/KSF nasjonalt. KS vil fortsette dialogen og samarbeidet med Folkehelseinstituttet (FHI) og andre kompetansemiljø. I perioden 2024-2028, der fokuset er bærekraftige kommunale helse- og omsorgstjenester, vil eksempelvis kompetansesentrene nye rolle kunne understøtte arbeidet i KSF. KS har dialog med FHI og Helsedirektoratet om hvordan deres oppgaver og virkemidler kan tilpasses KSF-strukturen. Det gjelder særlig FHI sitt arbeid for å utvikle mer kunnskapsstøtte til kommunene. Andre tema,

³⁴ Fra kilder som Forskningsrådet, EU, Statsforvalter, KS og andre

³⁵ Som for eksempel Sentre for omsorgsforskning og Utviklingssentre for sykehjem og hjemmetjenester

³⁶ Prop. 102 S (2023–2024): Regjeringen varslet i revidert nasjonalbudsjett for 2023, jf. Prop. 118 S (2022–2023) Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2023 at Helse- og omsorgsdepartementet, i samråd med berørte departementer, skal utrede en mer samlet organisering av kompetansesentrene utenfor spesialisthelsetjenesten. Målet er en mer helhetlig tilnærming og koordinert støtte til kommunesektoren. Departementet har igangsatt utredningsarbeidet. Utredningen er noe forsinket iht. oppsatt plan.

som det målrettede samfunnsoppdrag knyttet til inkludering av flere unge i utdanning, arbeids- og samfunnsliv³⁷, kan gi behov for samarbeid med alternative aktører.

KS har siden 2019 hatt en samarbeidsavtale med Forskningsrådet. I 2024 har denne dialogen vært knyttet til flere ulike tema. Sett fra KSF-perspektivet har samarbeidet rundt utviklingen av det nye forsknings- og innovasjonssatsingen for styrking av bærekraften i kommunale helse- og omsorgstjenester vært særlig interessant. Det pågår samtidig en bredere faglig dialog mellom KS og Forskningsrådet om det målrettede samfunnsoppdraget for inkludering av barn og unge. Fra 2021 har det vært en serie bilaterale møter med Kunnskapsdepartementet, med politisk og administrativ dialog om hvordan et kunnskaps- og forskningsløft for, i og med kommunene kan organiseres. Videre har flere store universiteter uttrykt ønske om samarbeidsavtaler og/eller mer strukturert samarbeid med KS som representant for sektor på nasjonalt nivå omkring forskning, innovasjon og kunnskapsutvikling for kommunene.

³⁷ Meld. St. 5 (2022–2023) Langtidsplanen for forskning og høyere utdanning 2023–2032

Plan for etablering av KSF som en landsdekkende samarbeidsstruktur

Etablering av KSF vurderes som avgjørende for å styrke kunnskapsutviklingen i kommunesektoren, for å utløse betydelig mer kommunerelevant forskning, spre kunnskap og bidra til en treffsikker forvaltning og effekt av forskningsmidlene i kommunene. Forslaget til oppbygging av KSF-strukturen bygger på grundige utredninger, pilotering siden 2020, samt erfaringer fra parallelt pågående arbeid for å styrke samarbeidet mellom kommunal sektor og UH- og instituttsektoren og innspillsrunder våren 2024. Erfaringene fra piloten underbygger nødvendigheten av at KSF er forankret i kommunene, og etableres og videreutvikles ut fra kommunesektorens egne behov og erfaringer, tett på praksisfeltet.

Målet for opptrappingsarbeidet er at man i 2028 har etablert følgende samarbeidsstruktur:

- **Nasjonalt KSF-nivå**, administrert og finansiert av KS
- **KSF-regioner**, med en regional koordinator pr region
- **Lokalt KSF nivå**, med kommuneklynger

Kommunikasjon for forankring, formidling og mobilisering

KS tar ansvar for at KSF blir etablert med egne, oppdaterte, sider i nettstrukturen til KS.no. Her legges nyheter, informasjon, metodikk og verktøy, osv.

Når det gjelder øvrig dialog og informasjonsutveksling vil KS, så langt det er hensiktsmessig, bruke eksisterende arenaer:

Interessent	Mål med kommunikasjonen	Kommunikasjonsarena
Departement (KD, HOD, KDD, BFD og andre relevante departement)	Forankre og forplikte	Ivaretas gjennom konsultasjonsordningen, og løpende dialog
NFR	Videreutvikle forsknings- og innovasjonsvirkemidler med KS	Felles møter
UHR	Informere, avstemme og utvikle	1-2 felles møter pr år
FFA	Informere, avstemme og utvikle	1-2 felles møter pr år
KS strategisk råd for forskning og innovasjon	Informere, avstemme og utvikle	Etablerte møter
Regionene: <ul style="list-style-type: none"> ● Regiøndirektører ● Regionale KDU ● KS Fylkesstyret (politisk) ● KS Fylkeskommunekollegiet 	Mobilisering Sammenhenger mellom KSF og det regionene ellers gjør	Etablerte møter
Fagavdelingene i KS	Informere, avstemme og forankre	Etablerte møter
Ressursgruppe KSF	Informere, avstemme og utvikle	[Gitt videreføring, som vurderes] Gruppen ble etablert ifm. utvikling av etableringsplanen.
KSF vertskapskommune (regionalt nivå)	Gjensidig informasjons- og forventningsavklaring. Gjennomgang av status.	Ledermøter mellom den enkelte KSF vertskapskommune og KS (FID/INI) 2 ganger pr år, og ellers etter behov.
FHI	Utvikle samarbeidsform som sikrer god ressursbruk, deling av erfaringer og resultater samt videreutvikling av minimetodevurderinger	Felles, faste, møter med KSF nasjonalt. Regionale koordinatorene deltar i egne møter etter nærmere oppsatt møteplan.
Sentralt KDU	Informere og forankre	Etablerte møter
Adm. storbynettverk og evt. Storbyforsk	Avstemme, forankre og utvikle	Etablerte møter adm/pol
Regionale koordinatorene	Koordinere, utveksle informasjon og erfaring, utvikle	Fast, avtalt, møtestruktur. Vekselsvis med den enkelte koordinator og med KSF regionale koordinatorene samlet. Det planlegges også faste møter, lagt inn i årshjul, hvor KS regionskontor er representert sammen med KSF nasjonalt og regionalt.
Andre aktuelle fora	Informasjon og dialog	Etter behov

Handlingsplan

KS har fått tydelige føringer fra Kunnskapsdepartementet om å unngå høye administrative kostnader med fordyrende byråkratiske ledd. Med det som grunnlag, og gjennom en grundig vurderingsprosess, har KS landet på en inndeling med sju (7) KSF-regioner i etableringsperioden 2024-2028. Evaluering av antall regioner vil inngå som del i øvrig evalueringsarbeid midtveis og mot slutten av etableringsperioden.

I perioden 2024-2028 er målet å etablere KSF som en landsdekkende samarbeidsstruktur for forskning og kunnskapsutvikling i, med og for kommunal sektor. I henhold til føringer gitt gjennom tildelingsbrevene for 2024 fra henholdsvis HOD og KD, prioriteres behovet for forskning og kunnskapsutvikling som grunnlag for utvikling av mer bærekraftige kommunale helse- og omsorgstjenester. Arbeidet skal sees i sammenheng med Forskningsrådets forsknings- og innovasjonssatsing for å styrke bærekraften i kommunale helse- og omsorgstjenester, noe som vil understøtte forskningsaktivitet i kommuneklyngene.

Tidslinje 2024-2028

2024-2025

Etablering av KSF regioner

I forslaget til regioninndeling er det tatt høyde for fylkesgrenser, statsforvalterembetet og strukturer for UH-sektoren. Det er også skjelet til grenser for KS regionkontor³⁸. Kommuner som tar på seg et regionansvar i oppbyggingsfasen, forplikter seg til å virke minst ut 2026. Dersom erfaring indikerer at den regionale samarbeidsstrukturen bør endres etter dette, åpnes det for en prosess rundt det.

KS skal sikre at rollen som KSF regionalt nivå er tilstrekkelig forankret. Det er besluttet at de to regionene som allerede er i gang, KSF Vest og KSF Midt, videreføres. For de øvrige regionene skal kommuner som er aktuelle som vertskapskommuner for KSF starte opp arbeidet innen utgangen av 2024, slik at arbeidet med en landsdekkende struktur kommer i gang fra 2025. Ambisjonen er videre at det etableres minst én klynge i hver KSF-region innen utgangen av 2025.

Følgende to regioner er avklart:

- KSF Midt: Trøndelag og Møre og Romsdal – 65 kommuner (Vertskapskommune: Trondheim kommune)
- KSF Vest: Vestland og Rogaland – 66 kommuner (Vertskapskommune: Bergen kommune)

Følgende fem regioner ble besluttet i oktober 2024:

- KSF Nord: Finnmark, Troms og Nordland – 80 kommuner (Vertskapskommune: Bodø kommune)
- KSF Innlandet: Innlandet – 46 kommuner (Vertskapskommune: Gjøvik kommune)
- KSF Øst: Akershus og Østfold – 38 kommuner (Vertskapskommune: Lillestrøm kommune)
- KSF Sørøst: Buskerud, Vestfold og Telemark – 41 kommuner (Vertskapskommune: Drammen kommune)
- KSF Sør: Agder - 25 kommuner (Vertskapskommune: Kristiansand kommune)

Avklaring av aktuelle vertskapskommuner for KSF Nord, KSF Innlandet, KSF Øst og KSF Sørøst er foretatt i dialog mellom KSF nasjonalt, KS regionkontor og aktuelle kommuner. KS vil foreta en nærmere vurdering av Oslo kommunes som del av den nasjonale samarbeidsstrukturen i dialog med Oslo kommune.

Roller som vertskapskommune kan rullere hvis ønskelig. Kommunene som i starten av etableringsperioden utpekes som vertskapskommuner påtar seg imidlertid ansvaret minimum ut 2026. Dette for å sikre kontinuitet i arbeidet.

³⁸ For mer informasjon om folketall og utstrekning av fylkene, [følg denne lenken](#).

2025-2028

- Videre oppbygging og utvikling av KSF regioner med klyngestruktur.
- Handlingsplanen rulleres årlig og utarbeides for 2 år av gangen.
- Det gjennomføres halvveis-evaluering i løpet av første halvår 2026.

2028

- KSF strukturen er etablert som landsdekkende samarbeidsstruktur med klynger i alle regioner. Rammer og praksiser for videre drift er avklart.
- Finansieringsmodell for driftsfase er avklart
- Evaluering av etableringsperioden i løpet av siste halvår 2028

Prioriterte aktiviteter 2024-2025

For perioden 2024-2025 gis det prioritet til følgende aktiviteter (med forbehold om endringer i regioninndeling):

Aktivitet	2024	2025
Etablering av KSF-regioner	<p>Region Vest og Midt. Regionene har etablert aktivitet, som videreføres. Vertskapskommunene Bergen og Trondheim tildeles midler til den regionale rollen. Tildelingsbrevet definerer forutsetninger for utbetaling</p>	<p>Støtte til regional funksjon videreføres</p> <p>Oppfølging og videreutvikling av regional KFS-funksjon</p>
	<p>Region Sør. Kristiansand kommune har vedtatt å ta på seg et regionalt vertskommuneansvar for KSF.</p> <p>Dialog om tildeling av tilskudd til regional funksjon i løpet av 2024, og oppstart av rollen som regional vertskapskommune innledes.</p>	<p>Støtte til regional funksjon videreføres</p> <p>Oppfølging og utvikling av KSF regionalt</p>
	<p>Region Nord, Region Øst, Region Sørøst og Region Innlandet.</p> <p>Regioninndeling og valg av vertskapskommuner er besluttet av KS administrerende direktør i oktober 2024.</p> <p>Dialog om tildeling av tilskudd til regional funksjon i løpet av 2024, og oppstart av rollen som regional vertskapskommune innledes.</p>	<p>Støtte til regional funksjon videreføres.</p> <p>Oppfølging og utvikling av regional funksjon.</p>
Fordeling av statlige midler - finansieringsmodell	<p>For 2024 vil inntil 7 millioner av totalbudsjettet på 10 millioner disponeres til etablering og gjennomføring av den regionale samarbeidsstrukturen.</p> <p>Inntil 3 millioner fordeles i form av såkornmidler for å støtte arbeid for oppbygging av lokale klyngesamarbeid.</p> <p>Maksimalt støttebeløp pr kommune er kr 500.000 for 2024.</p> <p>Det vil bli prioritert etablering av minst en klynge pr region</p> <p>I henhold til føringer gitt gjennom tildelingsbrevene for 2024, fra henholdsvis HOD og KD vil fokus innrettes mot forskning og kunnskapsutvikling, med formål om å oppnå bærekraftige kommunale helse og omsorgstjenester. Arbeidet skal samtidig sees i sammenheng</p>	<p>For 2025 vil inntil 3 millioner av totalbudsjettet på 10 millioner disponeres til etablering og gjennomføring av den regionale samarbeidsstrukturen.</p> <p>Inntil 7 millioner utlyses i form av såkornmidler for å videreutvikle og utvide oppbyggingen av lokale klyngesamarbeid.</p>

Aktivitet	2024	2025
	med Forskningsrådets forsknings- og innovasjonssatsing for å styrke bærekraften i kommunale helse- og omsorgstjenester, noe som vil understøtte forskningsaktivitet i kommuneklyngene.	
Kommuneklyngene	Utarbeide krav til leveranse fra kommende klynger som mottar såkornfinansiering: Organisering, motorkommune, videre finansiering, plan for samarbeidet, annet	Utarbeide plan for oppfølging av kommuneklynger som er under etablering Utlysning av såkornmidler for utvikling av nye kommuneklynger. Utarbeide krav til leveranse fra kommende kommuneklynger som mottar såkornfinansiering.
Bedre finansielle rammebetingelser	<ul style="list-style-type: none"> 1) Videreføre dialogen med Forskningsrådet om deres virkemidler, og mulig omdisponering av midler for finansiering av ressurser for eksempel til motorkommunene 2) Dialog med Statsforvalteren om mulig innretting av deres virkemidler inn mot KSF. 3) Dialog med departementer og underliggende etater (KDD, KD, DFD, DFØ, DOGA, flere) for mulig samordning av virkemidler for kommunal sektor 	Arbeidet følges opp
Interessepolitisk arbeid	<ul style="list-style-type: none"> 1) Utvikling og samordning av finansielle virkemidler for styrking og økt forutsigbarhet for KSF-kommuner 2) Dialog mellom KS og Kunnskapsdepartementet om påvirkning av forskningsorientering dialog rundt Regjeringens helhetlige forskningspolitiske prioriteringer, slik de kommer til uttrykk i Langtidsplanen for forskning og høyere utdanning. 3) Videreføring av samarbeid med Forskningsrådet om å utforme utlysninger av forsknings- og innovasjonsmidler og å stimulere relevante forskningsaktører og kommuner til å søke. 	Arbeidet videreføres

Aktivitet	2024	2025
Kommunikasjon	<p>Sikre sammenhenger og unngå fragmentering</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Oppfølging av kommunikasjonsplan for KSF 2) KS tar ansvar for at KSF blir etablert med egne, oppdaterte, sider i nettstrukturen til KS.no. Her legges nyheter, informasjon, metodikk og verktøy, osv. 3) Etablere oversikt over personer som representerer KSF i ulike grupper og nettverk, som f.eks. i forskningsrådet, og lage plan for kommunikasjon med disse slik at det blir gode sammenhenger 4) Lage plan for å sikre sammenhenger internt i KS (vurdere for eksempel bruk av læringsnettverk som en mulig arena) 	Arbeidet følges opp
Årshjul og framdriftsplan	<p>Etablere årshjul for arbeidet i KS nasjonalt, med framdriftsplan</p> <p>Revisjon av etableringsplanen – handlingsdelen inngår som en del av årshjulet</p>	Rullering av årshjul og framdriftsplan og revisjon iht. erfaringer
Prioriterte prosjekter KS nasjonalt	<ul style="list-style-type: none"> • Prosess for etablering/innarbeiding av nytt navn for KSF (gjennomført) • Introduksjonsprogram for koordinatorene i regioner, motorkommuner og andre som representerer KSF (kurs/andre tilbud for å bygge KSF kultur). • Maler: samarbeidsavtale og oppgaver for kommuneklynger, og mellom klynger og regioner. 	<ul style="list-style-type: none"> • Metodeutvikling: Kunnskapsoppsummeringer, tjenesteinnovasjon, effektevaluering • Planlegging av evaluering av etableringsarbeidet som skal gjennomføres første halvdel av 2026

Vedlegg

Vedlegg 1: Evaluering og erfaringer fra KSF piloten

KSF piloten hadde varighet fra 2020-2023³⁹. Underveis ble der trukket ut en rekke erfaringer i tett dialogen mellom KS som nasjonal pådriver og piloten, andre kunnskapssamarbeid og ordinære medlemsdialog både under og etter avsluttet pilot. I tillegg ble KSF-piloten eksternt evaluert i 2023⁴⁰. Den eksterne evalueringen ble utført med utgangspunkt i spørsmål om 1) sentrale erfaringer og resultater fra de regionale KSF-pilotene i Vest og Midt og 2) forslag til videreføring / justering / avvikling av aktiviteter i en landsdekkende KSF-struktur. Summen av disse erfaringene er med inn i arbeidet med etableringsplanen.

Evalueringsrapporten fra 2023 konkluderer med at KSF-strukturen fyller et behov og ivaretar oppgaver som pr i dag ikke dekkes av andre aktører. Som et viktige resultat av piloten pekes det særlig på forankringen av KSF-initiativet i en rekke kommuner, og utviklingen av flere former for samarbeidskonstellasjoner. De regionale KSF-pilotene trekker i tillegg til det som kommer frem av evalueringsrapporten, selv frem betydningen KSF-arbeidet har hatt for å videreutvikle samarbeidet mellom kommunene og UH-sektoren, og utløse mer og mer kommunerelevant forskningsarbeid. Evalueringsrapporten viser også til fire utfordringer som bør adresseres i det videre etableringsarbeidet:

1. Hvordan øke forskningsmiljøenes interesse for kommunenes behov
2. Hvordan ivareta de forskningspolitiske behovene som har kommet frem gjennom KSF piloten på klyngenivå og regionalt nivå som «én nasjonal stemme»
3. Hvordan sikre god koordinering og erfaringsutveksling mellom nivåene i KSF-strukturen
4. Hvordan ivareta behovet for mobilisering av kommuner, og etablering av klynger og regioner

Evalueringsrapporten bygger i hovedsak for erfaringer fra KSF pilot Vest. I sin egenevaluering for 2023 peker KSF pilot Vest i tillegg på noen tema som særlig viktige å ivareta i den videre oppbyggingen:

- Utvikling av et tydelig mandat for motorkommuner og KSF-regioner.
- Tydeliggjøring av forskernes rolle og forankring i det regionale KSF-nivået
- Samkjøring av kommunikasjon mellom nivåene i KSF strukturen; med felles nettside for KSF hos KS

³⁹ Vest 2020-2023 og Midt 2022-2023

⁴⁰ Proba samfunnsanalyse (2023) Evaluering av pilotering av Kommunes Strategiske Forskningsorgan. Proba rapport 2023-20, ISSN 1891-8093

Vedlegg 2: Drøfting og innspill fra KS' regionale og nasjonale aktører

I perioden februar – juni 2024 ble regionale og nasjonale aktører tilknyttet KS invitert til drøfting og innspill til plan for nasjonal etablering av KSF. Følgende har gitt innspill:

- KS strategiske råd for innovasjon og forskning
- Fylkesstyrer
- Fylkesvise kommunedirektørutvalg (KDU)
- Sentralt KDU
- KS administrativt storbynettverk
- Fylkeskommunekollegiet
- Fylkeskommuner

Innspill ble gitt på grunnlag av et saksunderlag som viste til målet om KSF som en landsdekkende struktur innen 2028, med KSF-regioner og flere kommuneklynger i hver av regionene. Strategi for skalering av KSF vil legge føringer for etableringsplanens handlingsdel, og for finansieringsmodellen som benyttes i det videre arbeidet. I saksunderlaget lå det derfor forslag til to hovedprinsipper for skalering av KSF, som grunnlag for drøfting og innspill:

- A. *Gradvis oppbygging*, med prioritering av de regionene og kommunesamarbeidene som har kommet lengst i å utvikle samarbeidsstrukturer i tråd med KSF-modellen
- B. *Parallell oppbygging* av samtlige KSF-regioner fra 2024, med utgangspunkt i lokale forutsetninger

Følgende spørsmål ble lagt frem til drøfting:

- Hvordan vurderer dere hovedprinsipp A og B for etableringen av KSF. Har dere supplerende eller alternative innspill?
- Hvilke samarbeid, initiativ og aktører mener dere må hensyntas ved etableringen av KSF?

Innspill fra regionale fora

Drøftings- og innspillsrunden viser at det er bred støtte til hovedmålene for KSF. Viktigheten av etablering av en landsdekkende struktur for kunnskapsbasert beslutningstaking og tjenesteutvikling understrekes.

Innspillene fra de ulike råd, styrer, utvalg og nettverk gir ikke en entydig retning for det videre arbeidet med etableringen av KSF – gradvis eller parallelt over hele landet. Det ble også lagt til grunn at en tydeliggjøring av den regionale strukturen, med avklaring av regionale vertskapskommuner og deres rolle og ansvar i etableringsfasen, kan forenkle den videre oppbyggingen av KSF-strukturen.

Motforestillingene mot parallell oppbygging er at prioritering av klynger og regioner som allerede har startet sitt samarbeid, eller er motivert for å komme i gang, bør tillegges mest vekt. Det å sikre at disse regionene og klyngene får en god start og mulighet til å utvikle interessante resultater, kan være en viktig stimulans for kommuner som er mer avventende til å inngå i samarbeidsstrukturen. Dette mener de vil gi verdifulle erfaringer som kan overføres til hele landet, og vil raskest mulig kunne vise til resultat fra satsingen på KSF. En motforestilling er også at parallell oppbygging av KSF i alle regioner er en komplisert og omfattende jobb.

Det har også kommet et tredje forslag, som er å satse på oppbygging i en hybrid løsning mellom gradvis og parallell tilnærming, med bruk av såkornmidler for å støtte klyngeetablering.

Flere vil gjerne se en beskrivelse av rolle og ansvar for regionale vertskapskommuner før de tar endelig stilling til spørsmålet om organisering av KSF-regionene. Viktigheten av å ta hensyn til regionale planer og prioriteringer, og til etablerte samarbeidsarenaer og kompetansemiljøer ved etableringen av KSF understrekes. «Kompetansemiljøer» omfatter et bredt spekter av samarbeid, initiativ og aktører, og da særlig universiteter, høyskoler, forskningsinstitutter og næringsliv.

Da innspillrunden gikk over noe tid, skjedde en utvikling i retning av ønske om hybrid løsning mellom alternativ A og B. Når valget i etableringsplanen er å **gjøre en parallell oppbygging** av KSF-regioner, **som en hybridløsning**, er dette ut fra en vektlegging av ønsker fra regionene om å kunne knytte seg til KSF-modellen så raskt det lar seg gjøre. Dette for å ta del i landsdekkende strukturer for utvikling av forskningssamarbeid, og i løpende erfaringsutveksling. I handlingsplanen prioriteres derfor først å etablere de regionale vertskapskommunene for deretter å danne minst en kommuneklynge med en motorkommune i hver region.

Uavhengig av strategi for oppbygging fremhever innspillene at samarbeidsmuligheter og kunnskapsdeling på tvers av regionene er etterspurt, og at målet må være å danne kommuneklynger som kan jobbe sammen med forskningsmiljøer om felles utfordringer. Det vurderes som positivt at KSF kan bidra til å styrke bærekraften i kommunale helse- og omsorgstjenester, og også at det er ambisjon om å utvikle KSF til et mer generisk system på sikt⁴¹. Det vurderes også som viktig at KSF bidrar til en økning i anvendt forskning, som er relevant og nyttig for kommunene. KSF kan gi felles slagkraft for å fremme kommunenes behov. Det er også innspill som peker på at forskningen må gjøres samordnet med KS sine verktøy og programmer, og at det må gjøres mer følgeforskning på kommuner som prøver ut ny praksis for å løse reelle utfordringer.

Innspill fra nasjonale fora

Også i de nasjonale fora er det divergerende oppfatning av hvilken oppbyggingsstrategi som er best egnet. Et argument for parallell oppbygging er at det er mange små kommuner som ikke vil ha kraft til å gjøre en slik jobb alene, noe som kan resultere i strekk i feltet. Blant dem som støtter gradvis oppbygging, er det også argumentert med at tidlig identifisering av regionale vertskapskommunen vil være viktig. Oppbyggingen må være fleksibel og ta hensyn til hvilke regionale strukturer som allerede finnes. Finansiering av skaleringen betraktes som avgjørende, og det er tilbakemelding på at om landsdekkende etablering av KSF som samarbeidsstruktur skal lykkes, må innsatsen intensiveres utover de midlene som til nå er gjort tilgjengelige.

Flere peker på behovet for at fylkeskommunenes rolle i KSF avklares, at strukturer og ansvarsdeling må tydeliggjøres, og at KS sine regionskontor får en klar rolle i den nye strukturen. Det pekes også på at statsforvalteren kan bidra og bør være med på laget i oppbygging og drift av KSF. I relasjon til regional organisering, pekes det på et behov for å avklare regionrådenes mulige rolle. Noen innspill berører problemstillinger knyttet til motorkommune-rolle. Tema som kapasitet, kompetanse, legitimitet og lederforankring trekkes frem som sentrale i forbindelse med skaleringen av KSF.

KS storbynettverk poengteres særlig at det må tenkes radikalt annerledes om kommunenes roller i forskningssystemet. Videre at det allerede finnes mye relevant forskning som kommunene ikke bruker. Årsaken ligger blant annet i at man ikke har et mottakerapparat i kommunene, og at det mangler et oversetterapparat. I denne diskusjonen fremheves det også et behov for fagmiljø som kan undersøke hva som virker, og en sterkere kobling av KSF til kommunenes omstillingsbehov. Flere innspill trekke frem at den virkelig store utfordringen for kommunene er å få kraft nok i endringsledelsen til å lykkes med de praktiske endringene som trengs.

Det er videre innspill på at valg av kunnskapsmiljø for samarbeid om forskning og kunnskapsutvikling må være åpent, slik at man unngår «lock-in» og regional «teigdeling fra kunnskapsmiljøene».

⁴¹ Se Kommunesektorens politiske prioriteringer for perioden 2024-2027. [Kommunesektorens-prioriteringer-2024-27.pdf \(ks.no\)](#).